

140
990

100-2

ISSN 0868-5177

საქართველოს
საზოგადოებრივი
მედიის ცენტრი

საქართველო

11
1990

მზია კორკოტაძე ბორჯომელია და ამიტომაც გულთან უფრო მიჯვან ქალაქსა თუ მთელ რაიონში ამ კუთხით მოძალბებულ პაციენტებს ბი. მართალია, ერთხანს მასწავლა შობილიურ გარემოს — თბილისის სამედიცინო ინსტიტუტის პედიატრიის ფაკულტეტის დამთავრების შემდეგ განაწილებით მუშაობდა ჯერ ხაშურის ბავშვთა პოლიკლინიკაში, შემდეგ — ქარელის საავადმყოფოში; მაგრამ სამი წელია, ისევ ბორჯომში დაბრუნდა. სულ სხვა ყოფილა შობილიურ გარემო, ისე შეჩვივა ახალ კოლექტივს, თითქოს მთელი ცხოვრება მასთან გაეტარებინოს. აქ თითქმის ყველა ზგახი ნაცნობია, ბევრი თავისი პაციენტის შობილებს გოგონა და ბიჭობა ასხოვს, ზოგი — მასთან ან მეზობელ სკოლაში სწავლობდა, ესეც ბევრს ნიშნავს. რაღაცნაირად, თითქოს ნათესაურადაც აახლოებენ პატარა პაციენტთან. ეს სიახლოვე კი თვალსა და ხელს შუა ბავშვთან შეჩვევაში, მის შეყვარებაში გადაზრდება.

სამყაროს ბავშვის თვალებით უნდა უყუროო — გვასწავლიდა ერთი დიდი ფრანგი მხატვარი. სხვისი არ ვიცი, მაგრამ პედიატრისთვის აღბთ შეუძლებელია ბევრი რაიმესთვის „დიდის“ თვალებით ყურება. საბავშვო ბაღის სათამაშო ოთახს მოვაგონებს მზია ექიმის სამუშაო კაბინეტი. რას არ ნახავ აქ; სულო და გულო... ყველაფერია, საჩხაყუნებელი დაწყებული და თვალუბკუნა თოჯინებიც და პრიალა მანქანებით დამთავრებული. მოზრდილი ადამიანიც კი გაერთობა... ამდენ კრულ სამუშაოს რომ დაინახავენ, ცეროდენები შე მოსვლისთანავე ისე გააცეცდებიან ხოლმე, უცებ ავიწყდებათ მისი თეთრი ხალათი. ვერც წამლის სამუშაოს იგრძნობენ ხოლმე და ვერც ნემსისას. დამეგობრებით კი უცებ უმეგობრდებიან. რომ იზრდებიან, უფრო მეტი სიყვარულით ეტანებიან. ეს ბავშვებით ახარებს. მით უფრო, რომ უკვე „ბებიაცა“ — ბევრი თავისი ყოფილი პაციენტის შვილის მკურნალი.

სამედიცინო სამსახურის განვითარების მიზანმიმართული

ნინო ხარაზიშვილი
ფიჭო ნუბუაძე ქარელისა

მზია კორკოტაძე გაგანია სამუშაო დღეებში გვიცანი. ასეთი გაგანია მთელი ზაფხული ბორჯომელიათვის, რომელიც საკურორტო ან სამედიცინო მომსახურების სფეროში მუშაობს. ქალბატონი მზია ექიმი, პედიატრი, ბორჯომის რისაავადმყოფოს ბავშვთა პოლიკლინიკურ განყოფილების გამგე. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ, რაიონის მკვიდრი პატარა პაციენტების (4.000 ბავშვი) გარდა, ზაფხულობით აქ დამსვენებელ ჩერონობილელ დაავადებულ ბავშვებსაც პატრონობს. ამას დაუმატებთ ბორჯომელ პედიატრთა ინტენსიური მომსახურების მომლოდინე სხვა პატარა

და მსვენებლებიც. ასე რომ, აქ ზაფხულში ვერ მოიწყენ, თუმცა საქმის შემოკლებასა და მოწყენას ვერც წელიწადის სხვა დროს დაიბრალვებ. ბავშვთა ექიმი სულ ვულკანზე ზის — არ იცის, რა დროს რა ინფექციის საშრობება განჩნდება. სხვას რომ გაეცე, ბავშვთა ინფექციურ დაავადებებს ვერ გაეცევი, პროფილაქტიკური აცრების ინტენსივობას განუწყვეტლებო თვალი უნდა ადევნო. ეს სამუშაო მუდამ საგულისხმოა და, მით უფრო, სერიოზულ ინფექციურ დაავადებათა გავრცელების დღევანდელი საშიშროებისა და ანტიანტიბიოტიკების პირობებში.

ინტერტუტის დამთავრებიდან სულ რაღაც ხუთიოდ წელში „ბებია“ რომ გახდის. ლამის დაბერება დაიჭყრება, — სიცილით ამბობს. თანდათან შეეჩვიოთ თავის პაციენტთან ამ მუდ-მუდ ფრისიციანთან — მათ მოულოდნელ ხილვას დედის ან მამის როლში. ახლა კიდევ სიმამრებთან...

ბედნიერია, რომ ბავშვობის ოცნება პროფესიად გაიხადა, არა ზოგადად ექიმობა, არამედ — სწორედ ბავშვებისა. როგორც ჩანს, ეს მისი ხასიათის მოთხოვნილებაა იყო. აქ მუშაობაშიც ძირითადად ეს ხასიათი დამყარდა, თანდაყოლილი ალიოიანობაც. ექიმის პროფესიისათვის აუცილებელი ის პატარა „მსახიობურა“ მონაცემებიც, დღის მძიმე ავადმყოფის პატრონთან ურთიერთობას ასე რომ უდავოებს, მისი თუ თავისი შიშისა და ეჭვის გაფანტვა-გაქარწყლებებში რომ ეხმარება.

პოლიკლინიკაში მუშაობა თავად არჩია, რადგან მტკიცედ სწამს, ავადმყოფობასთან ბრძოლისას, მით უფრო, ბავშვებს შორის, მისი საწინააღმდეგო პროფილაქტიკური მუშაობა აყვალავს მთავარი. ამ გადამწყვეტილებით დაბრუნდა ბორჯომშიც, ვარკეთილ ყალიბში მოაქცია ის მუშაობა. ჩამოსვლის პირველმავე თვეებში მოჰკიდა ხელი ბავშვთა ტუბერკულოზური ინტოქსიკაციის გამოსავლენად ე. წ. მანტუს სინჯების აღებას. გააოცა პირველმავე შედეგმა — არ ეგონა, ამ დაავადებისათვის მიღრკილება ამდენ ბავშვს თუ ექნებოდა საქართველოს უნიკალური საკურორტო ფიკოვან ზონაში... ჩატარა ტუბერკულოზური ინტოქსიკაციის მქონეთა დისანსერიზაცია — დაუნიშნა რეგულარული მკურნალობა.

პატარა ყურნალი აქვს... მასში აკეთებს სათანადო აღნიშვნებს. იმდენი აღერგიული დაავადება ხვდება, ვერ აუღის. მათი უმეტესობა გამოწვეულია წიწვოვანის სიკვარით. წამლის დეფიციტზე ბევრ პრობლემას უჩინებს... ბავშვი ინტექტიურ დაავადებათაგან მაინც ხომ მაქსიმალურად უნდა დაახლოვდეს — სათანადო აცრე-

ბის ჩატარებაც საგულდაგულოდ აღინუსხება.

ჯერ მარტო ოცდაოთხი ინვალიდი ბავშვი ჰყავდა აღრიცხვაზე. ყველას მკურნალობას ვერ ექნება საგულსისხნო პერსპექტივები. ზრუნვას არ იშურებენ. მაგრამ მაინც ჯერჯერობით მხოლოდ ერთი ახერხებენ დახმარებას — ავთიაქან შუამფარმობენ, რომ უფასო წამლებით უზრუნველყოფენ.

მედლიცა ცხოვრების ენციკლოპედიაა, — გვერდშუქუნებს ერთი ძველი სენტენცია. თუ გაიხსენებთ, რომ პედიატრს ცოტა პედაგოგობა, ცოტა ფსიქოლოგობა და ასე ცოტ-ცოტა კიდევ უმარაგი ცოდნა მოეთხოვება, ამ ძველ სენტენციას ვერაფრით შეედავებით. მკურნალი პედიატრი ის აღმამიაა, რომელსაც არ უნდა გამოეგებაროს ბავშვის ხასიათის არცერთი პათოლოგიური ნიუანსი, მისი ზრდის ფიზიკური, გონებრივი, ფსიქოლოგიური და, ასე გასინჯეთ, სექსუალური განვითარების არცერთი დეტალი. ამაზე ადრე არავფიქრებულა, არადა, ამ მხარეს ბავშვის პიროვნულ განვითარებასა და ჩამოყალიბებაში გადამწყვეტი ადგილი უჭირავს.

ყველა პედიატრს ჰყავს განსაკუთრებით საგულსისხნო სამუშაო კონტინენტები, ხალხი, ვისაც მისი ყურადღება და დახმარება სხვაზე მეტად სჭირდება. ესენი არიან მრავალშვილიანი დედები. მათთან კონტაქტი ბორჯომის რაისაავადმყოფოს ბავშვთა პოლიკლინიკური განყოფილებაში ძველი ტრადიციაა. გამგესთან ერთად ამ საქმეში განყოფილების ექვსივე ექიმ-პედიატრი და მთელი მედპერსონალი ყოველთვიურად მონაწილეობს. განყოფილება ხშირად აეთიხავს ამგვარ დედებს, სინჯავს მათ ბავშვებს და, თუ საჭიროა, უფასო მედიკამენტებით ამარაგებს.

კიდევ? ამას წინათ დამძვინებელიც გასინჯე, ყვიანახველით დაავადებული ბავშვები. დაუნიშნა მკურნალობა. სანამ ბორჯომში იყვნენ, ყურადღება არ დაუქცია. ამ რამდენიმე დღის წინაშე კი წერილი მიიღო — მშობლები იწერებიან დიდი სიხარულ-

ლითა და მადლობით — სრულიად გამოჯანმრთელდნენო, თქვენს ვალს ვერ გადავიხდით... ასეთი წერილები ძალიან ეხმარება, ბედნიერებას ანიჭებს, მის ცხოვრებას აღამაზებს, შეგლის დედობაში, ქალბინაში, უზარალოდ, კარგ დედობაში. კარგ დედიდად კი მას, სხვაზე რომ არავფიქრებულა, მარჯოველი ბავშვები ხომ იცნობენ?!

აღმათ არ შეიძლება, საკეთარი შევიღებისთვის ავტორიტეტი არ იყოს ყველასგან ასე დაფასებული დედა — მუდამ თბილი, მუდამ ალერსიანი, მუდამ — ქალური, თავის დროზე მკაცრიცა და მოთხოვნური. ისე კი თანატოლივით მეგობარული და გამაძვირ. ჯარჯი და ეგულა ჯერ იმდენად დიდები არ არიან, რომ დედის ყველა შინაგანი თუ გარეგნული ღირსება ჯეროვად დაავასონ. მაგრამ არც ისეთი პატარებიც, რომ ეს ყველაფერი ვერ იგრძნონ. დიახ, მზოი კოოკრატული სახლში მათი საჭიბთა აქვს ერთი ძველი ბედნიერება. ეს ბედნიერება ქალურ პატარ-პატარა ხელსაქმესთან და გატაცებებთან ერთად, შინაარსის მატებს მის ყოველდღიურობას, იმის ძალას აძლევს, რომ წერილობან-მსხვილობანი საზოგადოებრივი შეინარჩუნოს შინაგანი და გარეგნული მშვენიერება.

პოლონეთში არსებობს საგანგებო ჯილდო — ლიბლის ორდენი, მას ანიჭებენ სხვისთვის ბედნიერებას მიმიჩნეებელ ცალკეულ ადამიანებს. მშვენიერი ტრადიციაა, არა?

19.3.97

საქართველოს მთავრობის დადგენილება

ტყუპები

რეპაზ ინანიშვილი
მხატვარი
დავით ფაღაბა

გ ო თ ხ რ ბ ა

ომი სულ ახალი დამთავრებული იყო, რომ ქარხნის მუშებსა საჭიდაო მოკლადი გამართეს. მუშათა მატარებლის შემადგენელი გაჩნდნენ ქვემოთ, პატარა ჩაბაღებში, რომელსაც ქარხნის ბარაკები ემიჯნებოდა, სქლად დაუარეს ნახერხი.

ქვეყანას ორმხრივი მზე ფენებოდა — ბრუნდებოდნენ და ბრუნდებოდნენ სახნაოთელი ნაომარი ქარისკაცები, და ნამდვილი მზე, — უჩრეულოდ ჩახაზა, ალერსიანი. წლობით წალმუნლი, საქმეში ჩახვეული მუშები წელში იმართებოდნენ. შედარებით ადრე გამოსულნი ქარხნიდან (ზეგანაკვეთური სამუშაო საათები დაუკლებს), საჟიდაოსთან ჩერდებოდნენ, წყალს ალევინებდნენ თვალსა და გულს.

აქ უკვე ხალხის კარგა მოზრდილი წრე იყო ხოლმე გაკეთებული. ქალებიც იყვნენ, ქალიშვილებიც და ბავშვებიც. მოდიოდა ორი მდილიციელიც, ხალხში ისინი ყოველთვის ჩანდნენ. მოპყავდათ კიდევ ორი — მედლოდ და მედლუდუკი. წრეში ტრიალებდნენ ჭიდაობის გამძლეონი, ჭილდომებივით დაქონდათ დაქონძილი საჭიდაო ჩოხები. გამოსულელთა უმეტესობაც ღიმილით, მართლაც ჭილდომებულვით გამოდიოდა წრეში, თავიდან — პატარები, მერე და მერე — უფრო დიდები, საჭარე ბიჭები, კაცებიც. ერთი გამძლეული გამოცხადებდა მათ გვარებს, ძალიან ამაყად მათ სამუშაო სამჭროებს, პატარებზე — მამების საამქროებს; — თქვენ დაუკათო! — თითქოს რაღაცას ახდოდა ცოტა უმედილულებზე მსხდარ მედლოდ-მედლუდუკს და ის მედლოდ და მედლუდუკი თავიანთ საქმეს იწყებდნენ. უკრავდნენ, რას უკრავდნენ ცდილობდნენ, მათ არ ჩამორჩნოდნენ

მოკიდავეებიც — ფიცხობდნენ, მკაცრობდნენ, გაჭირვებისას ცისკენ ატრიალებდნენ თვალს; სიცილით, ყუინით, გამამხნევებელი შეძახილებით ტოკავდა წრეც, და იყო მოურთველი, მოუკაზმავი, მაგრამ მაინც მართალი ზეიმი.

წრეში გამძლეულად ხშირად გამოდიოდა ხოლმე ერთი ძველები ბიჭი, იულონი — ქარხნის ლაზათი საქმით, თავდაპირვით; სულ გამოუვინელი იყო მისი დიდი სურათი. გაწვევის დრო კარგა ხნის ვადაცილებული ჰქონდა,

თუ გოგო, მისკენ რჩებოდათ რგალო.

ერთხელ წრეში ვიღაც გლდანელმა ჩადგნენ ჭავჭავად — რაღაც ვერცხლისფერდაკრული ფორმებიც. ვათ, სახეები განათებული ჰქონდათ, ლონივრად უკრავდნენ ტრეს წვეილთა მიერ ჭიდაობის დამთავრებისას. ხმა გამოვიდა — არეული, უნდობელი: ერთი გლდანელი იულონს იწვევს მოედანზე. ის გლდანელი წინაც წამოაყენეს, დაბალი იყო, განიერი, ოკრობოკრად ნაგები, მწი-

მაგრამ ქარხანა ჯერ არ უშვებდა ჯარში. მხოლოდ ერთხელ ებიდაცა ამ მოედანზე, სამი გაეშაბა სასტიკად, უკვე საქალაქო ასპარეზობაზე იყო გასული და აქ აღარ მონაწილეობდა ჭიდაობაში. ხელმძღვანელობდა კი — ამაყად.. ბებები ჰქონდა, წელი, ყელ-კისერი, ჭოჩობი, უკეთესს ვერ ინატრებდა ქართველი კაცი. ციმციმით ატარებდა თავის ღირსებებს. იზვიათად, რომ უარი ეთქვას მიხვან არჩეულს წრეში ვადმისვლაზე, დააყენებდა მოკიდავეებს, თვითონვე გამოაცხადებდა გვარებს, აიწინებდა ხელს მაღლა, დაუკრავდნენ მედლოდ-მედლუდუკი, ეცემოდნენ მოკიდავეები ერთმანეთს, უკან-წასული იულონი კი მკერდზე დაწყობდა ლამაზ ხელებს. ქალი იყო

თური, დიდბირიანი. იულონს თავდაპირველად თითქოს აინუნშიც არ მოსვლიდა იმათი გამოწვევა, ის სხვებს სთავაზობდა საჭიდაო ჩოხებს, მაგრამ ბოლოს მეგობრებზე მოხვედრულა იულონმა ხალათი აძირო, ღიმილით გაუყარა მკლავები ჩოხას და ისე წამოვიდა ხელდაწვეული, როგორც რომ ახალგაზრდა ღმერთი. გლდანელი-სათვისაც ჩაცემიათ ჩოხა, ჭაპანივით დაწნულ მკლავებზე, სახეზე, მთელ სხეულზე წითელი კარტოვლის ფერი დაჰკრავდა. მთლად წითელი პირით იცინოდა. ღრიანელში ვეღარ გავიგე ვგარი, ისე მოვიდა ხმა, კულა გლდანელის მოგვარეაო. მედლოდ-მედლუდუკმა დაუკრეს, სულ გაგიჟდნენ. მოკიდავეებმა ხელი ჩამორთვეს, რაღაც უთხრეს ერთმანეთს, ცო-

ტა დაიწიეს, წაიღუნენ, უცხად შეიბნენ, წამები, წამები და იულონმა მაღალი მოგვერდით წამოიღო გლდანელი, მაგრამ გლდანელმა რადიაციური ბრენი გააკეთა და ძირს იულონი აღმოჩნდა, თანაც ცალი ბეჭით. წრემ ამოვიმინა, ატორცმანდა. ვილაციები შევივადუნენ შიგნით, არაფერი ისმოდა, გარდა „არ არის არ არის!“ და ბოლოს არ ჩათვალენ. გლდანელი დიდი წითელი პირის თახთახით უახლოვდა იულონს, იულონი, ცოტა ფერმეცხლოლი, მეხებით იყო. გამწარებულნი ეცენ ერთმანეთს, გათრ-გამოაბრების, ნერვიულობდა, ტორცმანობდა წრეც. და როგორ მოხდა, ვერ გავიგეთ ვერცერთმა, ჩვენს თვალწინ პაერში რკალი მოხაზა იულონის ფეხებმა. წრე არია. ხელგებწამოშვებით გლდანელი საკოცნელად მიიწვიდა იულონისაკენ. იულონმა სილა გაულაწუნა ყბაში. გლდანელმა ხედლები განწე გაშალა, დაიღუნა, თითქოს მადლობა გადაუხადა, მიბრუნდა. იცინოდა. შემოხვეულვებმა გაცივანეს უკან. ჭიდაობა დამთავრდა, წრემ დაშლა დაიწყო.

იმ დღის შემდეგ საუბრად მოვიდნენ იულონი აღარ მინახავს. წლები გავიდა. ერთხელ ასე წავაწყდნ ტრამვაის ბოლო გაჩერებასთან: ჩაცუქებული იყო დიდი ხის ძირას, ძლიერი, ღამაზი, და ორ პატარა ბიჭს აუიღავებდა. სახეზე დიდნი კმაყოფილების ღიმილი ეფინა. ბიჭები ტყუპები იყვნენ, ოთხ-ოთხი წლისანი, შინ კიდევ ორი გოგონა ჰყავდა თურმე — ერთი ექვსი წლისა, მეორე — ორისი. ბიჭებს ხე ხეები და ბაღახეები უყვართ. მოვლევართ ზოლმე და ვლდაბუცობთ, ვის რა გაგვახარებს, აესეს!..

თავისთვის ბანები

1908 წელს სულკურთხეულმა ეკვთიმე თაყიშვილმა შემთხვევით შეიტყო ახალგაორში (1934 წლიდან — ლენინგორი, 1990 წლის სექტემბრიდან — ისევ ახალგორი.) აღმოჩენილი უნიკალური განძის თაობაზე. დიდგვაროვანი ქალის სამარხში (V-IV სს. ძვ. წ.) აღმოაჩინეს ოქროსა და ვერცხლის ნივთები — სასაფეთქლები, საყურებები, ყელსაბამები, ბეჭდები, ფიალები... ღირსეული მამულიშვილი მამუნივე დაინტერესდა აღმოჩენით, თვითონვე ჩავიდა ახალგაორში და დიდი ვიი-ვაგაზებით შეაგროვა და შეისყიდა ძვირფასი ნივთები.

ახლა ახალგორის განძი აკად. ს. ჯანაშიას სახელობის საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმშია და საქვეყნოდაა ცნობილი.

მაგრამ ჩვენ ახლა ახალგორის განძზე კი არა, სხვა ფასეულობაზე ვისაუბრებთ — აღამიანზე, რომლის პიროვნებად ჩამოყალიბებისათვის დღედღამ ზრუნავს ახალგორის საბავშვო სახლი.

ახალგორის საბავშვო სახლის საფუძველი 1932 წელს ჩაეყარა.

1987 წლის მიწურულამდე საბავშვო სახლი ხის ძველ შენობაში იყო მოთავსებული, 1988 წლის იანვრიდან კი ორსართულიან კაპიტალურ კეთილმოწყობილ შენობაში დაიღობინა.

ახალგორის საბავშვო სახლის იმთავითვე დაწყდა და მერე მტკიცე ტრადიციად იქცა: ყველაფერი ბავშვებისათვის. აქ. პართოცე, ყველაფერი კეთდებოდა საიმისოდ, რომ მოზარდს ქეშმარიტად ოჩახურ, თბილ, შინაურულ გარემოში ეგრძნო თავი, ნაკლებად ფეჭრა შშობილურ კერაზე, რომელიც იძულებული გახდა, ამა თუ იმ მიზეზით საბავშვო სახლ-

ში მიეყვანა თავისი სისხლი და ბორცო.

ტრადიცია — ტრადიციად. მაგრამ ამ ხნის განმავლობაში ახალგორის საბავშვო სახლში ზოგი რამ მაინც შეიცვალა. რასაკვირველია — ისევ და ისევ ბავშვების სასუქთოდ და საკეთილდღეოდ. თუ, მაგალითად, 1985 წლამდე ერთი ბავშვის ყვებაზე ღრუმი 83 კაბიკი იხარჯებოდა, მერე ეს თანხა 1 მან და 10 კაბიკამდე ავიდა, ამჟამად კი 2 მანეთია. ასევე, თუ აღვცოტათი ჰქრდა ბავშვების შემოსევა და აღმინისტრაციას იძულებული იყო, ტანსაცმლის ერთიანი ფორმა სავალდებულოდ გაეხადა, ახლა, პირიქით, მოზარდებს არაფერ უმლის, ის ტანსაცმელი ჩაიცვას, რომელიც მას უნდა. საბავშვო სახლის ახალი დირექტორის, ბატონი როლანდ ივაშვილის მცდელობით (იგი აქ 1987 წელს გადმოვიდა), აღსარებულვებს ყოველწლიურად ეძლევათ ახალთახალი სასკოლო ფორმა. სახლის ახალი დირექტორი და მთელი მომსახურე პერსონალი ცდილობენ, მეტი თავისუფლება და დამოუკიდებლობა მიანიჭონ ბავშვებს. გაეჭმდა მკაცრი რეჟიმი და თითქმის პოლიციური ზედამხედველობა — ახლა ბავშვებს შეუძლიათ, თავიანთ ოთახებში მიიღონ მშობლები, ძმა, და, ნათესავი, ის კი არა, თუ შორიდან ჩამოსულები არიან, სასტუმროში არ გაეშვან და თავიანთ გვერდით გაათავებონ ღამე და მოხდა „სასწაული“ — აღსაზრდელეებში გაცილებით უფრო ამაღდა დისციპლინა, გაიზარდა პასუხისმგებლობა. ისიც აღსანიშნავია, რომ აქ გვერდიგვერდ ცხოვრობენ და იზრდებიან ქართველი და ოსი, გერმანელი და უზბეკი, მოლდაველი და ბერძენი, რუსი, სომეხი ბავშვები.

საბავშვო სახლის ბინადართ (მათი რაოდენობა 70-სა და 100-ს შორის მერყეობს) 35 თანამშრომელი ემსახურება. ღირექიას ყოველმხრივ უდგანან მხარში ექიმები (პედიატრი და სტომატოლოგი), ექთნები, აღმზრდელები — მანია პავლიაშვილი, ცისანა დადიანიძე, ზემა ჭიოგვი, გოგი გათენაშვილი და სხვები. ბავშვები 50-ადგილიან გაკარალებულ სასაღილოში იკვებებიან, ყველა სააღმზრდელო ჯგუფის ოთახში დგას ტელევიზორი, კლუბში (იგი ასადგილიანია) — ტელევიზორი, რთილი და პიანინო, საბავშვო სახლს აქვს საკუთარი ვიდეო და კინოდანადგარები, აგრეთვე ღიდებული ფოტოლაბორატორია, სადაც ბავშვები ფოტოსაქმეს ეუფლებიან. მოზარდები სწავლობენ მუსიკას, სიმღერას, კრეკერვას, ქსოვას. ანია გუსევა, ნინო ზანგური და ზოია ყოჩიშვილი, მკვალითად, გამოცილი მქსოველებს არ ჩამოუყვარდებიან.

მოზარდებისათვის ყველა პირობა შექმნილი საიმისოდ, რომ შეიყვარონ შრომა. საბავშვო სახლს აქვს თავისი დამხმარე მეურნეობა — მიწის ნაკვეთი, სადაც მოჰყავთ სხვა-

დასხვა ჯიშის ხილი — ვაშლი, მსხალი, ქლიავი, ტყემალი... პირს ზომიერმირიულებენ თავიანთ შრომის ნაყოფით, ჰყრიან ამისა, მოსავლის ღიდ ნაწილს კავიდან და აღებულ თანხას ისევ საბავშვო სახლს ახმარენ. აგერ, მესამე წელია, საფუტკრე მეურნეობაც გაიჩინეს, ამჟამად უკვე 40 სკა ფუტკარი ჰყავთ და საბავშვო სახლი მთელი წლის განმავლობაში უზრუნველყოფილია თაფლით.

მოზარდები მოუთმენლად ელოდებიან ზოლმე ზაფხულს — ღიდი დასვენების მოშენიერ ეამს. წლებულს ისინი დასასვენებლად იყვენენ კოჯრის, ქეოშხეთის, კინდლის ბანაკებში. ამ ბანაკების საგზურები (37 საგზური) მთა „ინტურისტის“ პროფკავშირების, კერძოდ, ქალბატონი ნათელა დლუშუაშურის მცდელობით გამოუყვეს. ქალბატონ ნათელას არც თბლისში ყოფნისას მოუკლია ყურად-

ღება ახალგორელი მოზარდებისათვის. აქვე იმასაც გეტყვით, რომ საბავშვო სახლის 8 აღსაზრდელმა (ა. ტოროშელიძემ, შ. მეშველაშვილმა, ზ. მერაბიშვილმა, ნ. ზანგურმა, შ. და გ. ილურძიძემ, რ. ზანგურმა და გ. შვიგოშვილმა) შორეულ ესპანეთში იმოგზაურა და მდიდარი შთაბეჭდილებებით გამიღიდრებული დაბრუნდა. ნიშანდობლივი და სასიამოვნოა, რომ საბავშვო სახლის ყოფილი აღსაზრდელები არ ივიწყებენ თავიანთ მეორე ოჯახს, ზმირად ეწვევიან ზოლმე მას, ხანაც წერილებით ესიყვარულებიან. ასე იქცევიან, მკვალითად, ევა ილურძიძე, რომელმაც თბლისის უნივერსიტეტის ეკონომიკის ფაკულტეტი დაამთავრა, ამჟამად გარში ცხოვრობს და ორ შვილს ზრდის; ნუნგზარ კახიაშვილი, რამაშ ყველაშვილი და ჯუმბერ საბანოვი, რომლებიც მ. თოიძის სახელობის საბ-

კვადარგი გოგი ბათიანაშვილი და საბავშვო სახლის ნორი მსტაკაბი.
ღიდილით ბანათეაულსახეები... წინ საინტაკა.
რასო ლაშქრობაა.

ხატვრო სასწავლებელში, ხეხე ქრის ფაკულტეტზე სწავლობენ; ირმა იმერლიშვილი, ი. გოგებაშვილის სახ. პედაგოგიური სასწავლებლის მოსწავლე; ჩემალ ბურიგი, რომელიც საზღვარსა და სასწავლებელში სწავლობს. ყოველ ზღვხულს თავის შრომობიურ საბავშვო სახლში ჩამოდის, წყლს კი ქვიშხეთსა და კონდში ახლდა მისწავლებლად ნორჩ აღსაზრდელებს; ოლია ორლოვა, შორეული ფრენის სტიუარდესა; ეთერ ჩერტოკი უმალდესი სასწავლებლის დამთავრების შემდეგ საერთოდ დაუბრუნდა საბავშვო სახლს და ახლს ნორჩების ჯანმრთელობის დაცვას ემსახურება.

ახალგორის საბავშვო სახლზე მონახობის სრული ვერ იქნება, თუ მისი უნიკალური მუზეუმი არ ვახსენებ, სადაც ნორჩი აღსაზრდელეების ნახელავი ნაირგვარი ნივთია გამოფენილი. აქ ყველაფერს ვეტყობა შრომის ოთახის ინსტრუქტორის, თავის საქმეზე საოკრად შეყვარებული კაცის, გოგი გათენაშვილის ხელი (სხვათა შორის, მისი შვილი, მხატვარ ვალიკო გათენაშვილის გაფორმებული საბავშვო სახლის შენობის ეგესტბიოსელი). მნახველისთვის თვალს იტაცებს ისტატურად, მართლაც პროფესიულ დონეზე ნაკეთები ქართულ ჩუქურთმებიანი ტახტები და საკარცხულები, ხონჩები და სამაროლები, სკივრები და ტაგრუცები, თაროები და სამფეხა საქამები, მაგიდები და შანდლები, ტახლები და სახინჯლები...

ათვლიერებ ამ ნამუშევრებს და უნებლიეთ ვიჩნდება ფიქრი, რომ იმისთვის, ვინც ყოველივე ამის შემოქმედია, სულაც არ არის აუცილებელი ფარტინა ქალაღი, დიპლომი, რაღაც ის, ვინც ეს შექმნა, უკვე სრულფასოვანი, ჩამოყალიბებული ოსტატია, ისეთივე დონის ოსტატი, როგორისაც მისი წინაპრები, ხალხიდან გამოსული უნიკალური შემოქმედნი იყვნენ. ამის დასტურია, თუნდაც, ე. ახვლედიანის სახ. ბავშვთა

❀
**ქოქეღი
 ბავშვი
 თახისი
 საბავშვო
 ბავთალი.
 ჩაქარტმა
 ჩაქარტმა
 ეხლარტმა,
 იქმნება
 ახალი
 შემდგარბი.**

❀
 სურათების რესპუბლიკურ გალერეაში გამოფენილი ექსპონატები და აშშ-ში ბავშვთა ფონდის მიერ გაგზავნილი მუღმიმოქმედი ექსპონატია — ხონჩები, სკივრები, ხელყოფები, სამაროლები, სახინჯები...

თავიანთ მისწრაფებასა და საქმიანობაში — აღზარდონ მომავალი საქართველოს ღირსეული მოქალაქე, სრულყოფილი პიროვნება, ერთი სიტყვით, ადამიანი — საბავშვო სახლის თანამშრომლები მართონი არ არიან. აღსაზრდელებს არ აკლით სხვადასხვა ორგანიზაციისა თუ ცალკეულ პიროვნებათა ყურადღება. მით შეფთობა თბილისის საწარმოო გაერითანება „ელექტროაპარტბ“, სამხრეთ ოსეთის ელექტროქსელების სამმართველო, ახალგორის საკონსერვო ქარხანა და სატყუო მეურნეობა... ქალბატონი

ნათელა ლღუშაურის დამზარებით „კავგვირამშენმა“ საბავშვო სახლს 10 ათასი მანეთი გადაურიცხა.. ახალგორელთა დეპუტატმა მერაბ ბერტინიშვილმა მოზარდებს საკუთარი თანხით შეუძინა ხელთამანები, უცხოური ქუდები, გეტრები, შალის წინდები, ტბილეული. ბატონი მერაბი და მისი მეუღლე საბავშვო სახლის ხშირი სტუმრები არიან.

● ახალგორის საბავშვო სახლი ამჟამის იმით, რომ მისი აღსაზრდელეებისაგან არავის შეურტყვენია თავისი დიდი ოჯახის სახელი, ყველანი პატიოსან, მშრომელ, მართლად დამიანებლად დაიზარდნენ.

ეს კი, მართლაც, დიდი და ძვირფასი, ყველა განძზე უძვირფასესი განძია.

ლალი ცაქიბიშვილი

აღ, ნორჩ ხელმარჯვა ოსტატბი
 ჯოგირითი ნახლავბი.

ალექსანდრე ლორია

მხატვარი
გვამალ ლოლუა
მ თ ხ რ თ ა ა

ე

— როგორც რაღაც უჩვეულო, აქამდე შეუცნობმა განცდამ აიყოლია. ამსუბუქდნენ, გალადნენ, სულით ამაღლდნენ, არაფერზე ფიქრობდნენ, არაფერი აწუხებდათ, არაფერი მოიღრბდათ, თითქოს მარტო ისინი, ორნი იყვნენ ამ ქვეყნად და ეს ქვეყანაც მათთვის იყო გაჩენილი. რა ბედნიერებაა ასე ერთად ყოფნა!
რა ახლოსაა მზე, ცა, ღრბლები!.. ყინვარებს ხელით მიწვდებიან კაცი.

— მაი-აა!... — კიდევ ერთხელ შესძახა მთებს ვაჟმა და უცებ გოგონას შემოხედა, — იცი, რა გადაწყვიტე? — რა? — თვალბში შესცივინებდა ქალიშვილი.

— ერთი ადგილი ავირჩიე სამოსახლოდ... სულ მარტო რომ დავჩრქე, მე აქედან გადამსვლელი არა ვარ! მაიკო მთიარულბა. ისევ ცხოვრებისეულ პროზას დაუბრუნდა და დაინანა, ასე მალე რომ გაქრა ნეტარი წამები. მინც ეს იყო ეს?! რა უცნაური ვრჯოლა, რა სასაწყურლებრივი სიტბო, რა ნეტარება!.. ვერ გარკვეულიყო, რა მოხდა ასეთი, რა გრანბა და დავუფლა იმ ერთ წამს ორივეს!.. და ახლა — ისევ ეს ავბედითი სიფხვილი თავისი საზრუნავითა და დარღ-ვარაობით. თანაგრძნობით მიაპყრო თვლები ვაჟს და გულბოძილად ჰკითხა:

— ვითომ მარტო რად დარჩებ? — რა ვიცი... — ზენეშით ჩაღუნა თავი გელამ. — ისე, სიტყვაზე ვთქვი. — ერთბაშად კვლავ გამოეცოცხლდა, გამომცდელად ჩახედა ქალიშვილს თვალბში. — გინდა, გაჩვენო?

— მინდა, — თავი დაუქნია მაიკომ.
— წამოდი! — ენერგიულად შებარუნდა და ბილიკს გაჰყვა.
— საშოში არაა ზედ უფსკრულზე? — შერტთა ქალიშვილი.

— გავიაროთ, — მტიციელ განაცხადა ბიჭმა, — უნდა მიჩჩეო უფსკრულის თავზე სიარულს... წამოდი!

— საცა შენ — იაჟე მეცი!
იმგვიაროდ იყო ეს ნათქვამი, ვაჟს ასი გული მოეცა. წელში გასწორდა და გვერდულად, ნელ-ნელა, პატარა-პატარა ნაბიჯებით შეუყვავა ქარაფებს.

ერთი მხრივ ციხის მაღალი კედელი აზიდულიყო, მეორე მხრივ უფსკრულს დაეღი ხანა. გელა ფრთხილად მიდიოდა გვერდულად, რომ მაისათვის დაემდებებოთ ედევნებნა თვლი. მთავარი იყო, არ შეშინებოდა. მხოლოდ ერთი ადგილი შეხვებდა განსაკუთრებით სახიფათო. შიშმა არ აიტანოს, გელამ გასამხნეებლად უფხორა თვალბდაცეცებულ, დამაბუღ მაიკოს:

— რამდენჯერ გავსულვობი აქ ბიჭებო, ვინ მოთვლის... გოგოებიც ბევრჯერ გამოსულხან.

— მე პირველად ვარ, — ხმა აუტყაქალდა მაიკოს და თავს ძალია დაატანა, ნაბიჯი გადაეღდა.

როგორც იქნა, ფართო ფლატეზე გაეინდნენ და თავისუფლად მოითქვეს სული. ისევ ხალისიანად გადასვლდეს გორაკებს. ქვემოთ, ნეგში შარავზა მიიკლანებოდა. მიაას გაუყვიროდა, აქ ეს რა ვზა გადის.

— ჩვენი ვზა, ვერ იცანი? — გაეღიბა გელას. — კობურას ხევი არ გავიგია?
— როგორ არა, კარგი წყარო მოდის იქა. მამაჩემი ისე არ ჩაუვლის, მანქანა არ შეაჩეროს.

— ჰო, იმ წყაროს თავსა ვართ ახლა.
მაიკოს გაუყვირა, ვერაფრით ვერ წარმოიდგენდა, ასე ახლოს თუ იყო ამ წყაროსთან, რომელიც სამანქანო გზით საკმაოდ შორსაა სოფლიდან.

ციხეს მკორე მხრიდან რომ შემოუარეს, გელამ გეზი ხელმარჯვნივ აიღო, სოფლის საპირსპიროდ. ცოტათი ჩამოივარკეს და ერთ შემალბულზე ადგილას გაჩრდნენ. საიდანაც ზეოსტყულებით მოჩანდა მათი სახლები და სოფლის შარავზის დასაწყისი. შორს, აბმოსავლეთისაკენ მდინარის ერთი პატარა ტოტი ჩანდა რკალად, რომელსაც კობრივ გასდევდა.

— აი, აქ დავცემ ჩვეს კარავს! — ბათეტიკურად გამოაცხადა გელამ და უძლვეელი მხედართმთავარივით დაჰყარა ფეხი მიწას.

მაია აესივინდა. შეხედა მეგობარს და უცებ მოეჩვენა, თითქოს მის წინ დიდი და ძლიერი, მხნე და დიდებულნი ვაჟკაცი მდგარიყოს. უცებ შეწყვიტა სიცილი და უხეზურად აიტყია. შეფარვით შეთავალოთრა იქაურობა — ამ ჯოტბი, გაუტრეხელი ბიჭის მომბავალი სამოსახლი, და აღერით აევის თვალბში...

თითქმის ჩამობნელებული იყო, სოფელში რომ შევიდნენ. ხალხი უკვე საქონელს აზინავებდა და საეზნემოდ ემზადებოდა.

გელა შეშვდა და რაღაცის თქმა დააბირა, რომ უცებ ბურჩები შეინბრა და კბილების კრეკით ტუჩურა გამოძვრა იქიდან.

— ჩიტი ბუღდში! — სიცილით თქვა და ამბანავებს მიუახლოვდა. — თქვენ რა, მინც არ იშლით ერთად სიარულს, არა? ხელბრა ერთი გული დათვისტორას! რომ დღამდა, ვერ ვეღვათ? — მეოე სერიოზულად მიუბრუნდა ქალიშვილს. — გოგო, იცი რა დღეშია მამაშენი? ახლანამ ამოვიღა და რომ ვერ ვნახა, გადართია... ახანზარებს მთელ უბანს!.. მიდი ჩქარა, ხალხი არ დახციოს!

— ვიშმე! — შეუქნდა გული მაიკოს, უახზოდ მიმოიხედა, სიტყვა არ ულოქვამს, ისე გაექანა შინისაკენ.

— შენ აქ სიდან გამოტყვერი? — ეკვით შეავლო თვალი თანჯალასკვლს გულამ.

— ჰაი... — იმან მსუბუქად ჩაიჭირქილა, ცხვირის წვერი მოიქექა და ეშმაკურად ჩაუტარა თვალი: — რაო, უფსკრულზე რომ არ ატარო გოგო, სხვა ადგილი ვერ ნახე? მე მეგონა, თავს იხლავდით ორივენი.

— გვითვალთვალენბი?
— მტერა რა ჩარა იყო?.. შენს სამებნელად წამოვედი. გაეკითხა-გამოგვითხე, მითხრეს, იქით მიდიოდა მარტო-კოო... მეზე, ერთად რომ დავინახეთ, ხელი აღარ შევშალეთ. მადლობელი არა ხანა?

— კარგი ერთი! — შემოიწყრა ტუჩურას გელა, — რას დამეძებდი, ჩემთან რა დავკარგვია?

— დირექტორს უნდა შენი ნახვა.
— დირექტორს? — თვალები ჭყიტა გელამ. — რა ხდება?

— არ ვიცი, დიდი ამბავი რომ ტრიალებს, ცხადია. ვილაც კაცები იყვნენ ამოსულები. საბჭოს თავმჯდომარე და რაიკომის მეორე მდივანი ახლდათ. ორი კაციც იყო, სულაც უცხოები, ქართულს ვერ ლაპარაკობდნენ... მიიარ-მოიარეს მთელი სოფელი, ვაცხარებით ლაპარაკობდნენ... სოლიკო მასწავლებელი იგრე აღლდა, არასოდეს ეგვით არ მინახავს.

გელამ დირექტორთან შინ მისვლა გადაწყვიტა.

— ლამე რაია?
— რა უშავს. აქ რაღაც სხვა ამბავი უნდა აყოს, ტუჩურა!.. ის კაცი ტყუილთურაოდ ჩემს მეზნას არ დაიწყებდა. წავიდეთ!

ორივენი აჩქარებით დაუყვნენ შეუკებს. დირექტორის სახლი სოფლის განაპირას იდგა, სკოლასთან ახლოს, იმ რამდენიმე სახლს შორის, რომელთაც წყალი არ შედგომა, და კარშიდამოც როვიანად გამოიყურებოდა.

ტუჩურა ჭეშკართან დარჩა და ერთი სული ჰქონდა, როდის გამობრუნდებოდა კაცნა დირექტორის სახლიდან, რომ ჩქარა გავეგო, რა სამე ქქონდა. დიხანს არ მოსწევია ლოდინი. გელა მალე დაბრუნდა აფორიაქებული და მოლოდ აშლიო, ხმას ვერ იღებდა, ოფლი ასკდებოდა შუბლზე. გამომყვიო, ხელით ანიშნა მამაკაცს და შარავნაზე ვავიდა. არც ტალახს ერიდებოდა, არც ტბორებს, პირდაპირ, უანგარიშოდ მიაბოტებდა. ტუჩურა ქაქანით მისდევდა, ემუდარებოდა, ე ბიჭო, მითხარი, რა მოხდაო. გული რომ გაუწყალა, გელა შედგა, ღრმად ჩაისუნთქა პაერი და ნაწყვეტ-ნაწყვეტად, აჩქარებულად აღაპარაკა:

— ამალამ ძილი არ გვიწერია!.. ყველას ვისაც გული გვეწვის, ახლა გვემართებს უფდალდებ! ყველანი უნდა გავაფრთხილოთ, ბიჭები ამალამე შევიკრიბოთ ჩვეთთან, სხვები დილაადრიან უნდა გამოვიდენ დირექტორის სახლთან. სამუშაო ტანსაცმელი ჩაიცვან... ხვალ სწავლა არ გვექნება.

— რა იყო, ბიჭო, რა მოხდა, არ იტყვი? — პირდაღებულ შეისჩერებოდა ტუჩურა. ვერაფერი გავეგო.

— სახლის ვადატანაში უნდა ვუშველოთ... მანქანებიც ამოვლენ დილაადრიან... სხვა ხახიცი იქნება...

— ვერაფერი გამოგია, — მხრები აიჩეჩა ტუჩურამ, — საიდ უნდა გადავიტანოთ სახლი, ასე უცებ რამ გადააწყვეტინა?

— აი, იქ უნდა გადავიტანოთ, ჩვენ რომ ვურჩევდით სოფლებს გადასვლას.

— ჭი მაგრამ, მაგისი სახლი ხომ მშრალშია?

— მთელი სოფელი იქ რომ გადავა, მაგისი სახლი ხომ არ დარჩება აქ განმარტოებით?

— როგორ თუ მთელი სოფელი?!

— ჰო, მთელი სოფელი!... პირველი ის გადადის... გა-
დაწყდა, მერე კი, არავის იმ დავისთვის, დავლი სუ-
ლა ჩვენს ბუღის და მეც იმ დავებში მარტოკა...
საუ უნდა ჩნას ყველაში ვინც ასე არ იზამს, ქვეყნის მო-
ლაღობა გამოცხადდება!

ღლით უჩვეულო ამბავი დატრიალდა თორთო: ბა-
რებით, ნიჩბებით, წერაქვებით, ძალაყინებით, ჩაქუჩე-
ბით, ცუკლებით მიიღობდნენ და მიიღობდნენ გოგო-ბიჭე-
ბთ სოფლის შეტევაში ხმაურითა და შეძახვლებით.

ღირსეულობის ეზოსთან აკრებიდნენ. ორი მანქანა
უკვე სახლს მისდგომდა და ავეჯით იტვირთებოდა.
საქმეში გაურკვეველი გულგაცობა გაკვირვებული მოე-
ხებოდა ამბის გასაგებად. დანამდვილებით არავინ
იცოდა, რა ხდებოდა. იდგა ერთი აურხაური და ზრიო-
ლი, გაკითხვა-გამოკითხვა, ბრძანება-განკარგულებები,
დავლებების მიცემა, რჩევა-დარიგებები, ტრიოლებმა
ჭირი თუ მარტოდა.

ბავშვების ერთმა ნაწილმა სოფლის შემოსასვლელში,
ელექტრობობის საბირისბირად, გზის მეორე მხარეს მა-
ღალი ჰოკი ჩაარბო, გზის გარდაღარდმო მთელი ღამის
ნაჯახივრდო, ზეწურებისაგან შეწყველი ღიდი ტრანსპარან-
ტი გადავიდა წარწერით: „გინც სამუდამოდ ტარვებს სო-
ფელს, სამშობლოს მიღალატე!“ ასეთივე წარწერები
ხის ფირფიტებსა და მუყაოს ღიდი ნაკრებზეც გააკეთეს
და მთელი გზის გაყოლებზე გააკრეს აქა-იქ.

ბეგრის სკებეტურად შეხვდა ამ ამბავს. არ იცავდა-
დენ — ასე ჰპაპარდა სახლის გადგანა ვის გაფრთხი-
ლდა, მაგრამ როცა მოპირდაპირე მხარეს, გზის გადაღმა, მცირე
გაეგავებაზე ბუღლოზური ამხაურდა, ყველამ დანიანა,
სოლიკო მისწვლებელი არ ხუმრობდა...

გელა შინ გვიან ღამით დაბრუნდა — დალილ-და-
ქანცული, ვაიხვრილი, გაოფლიანებული. ჭამის თავიც
არ აქონდა, მთი უთქვია, ბიცოლაშისი ენადაუყენებ-
ლად ამქონდა და ცხარებულა:

— თავქარიანი ხარ! არაფერი გაგეგება... ეს რა ამ-
ბავი წამოიწყეთ? მთლად აურითი ყველაფერი. ერთი
კარგა მაგრად უნდა გაგახობოთ კაცმა ყველაში... თქვენ-
გან არ მივიკის, მაგრამ იმოდენა კაცი რამ გადარია?

— ბიჭო, თქვენ არა ხუმრობთ, გეონი, აი! — ჩაერია
ლაპარაკში ბერუა და შვილიშვილი ინტერესით შეათვა-
ლიერა. — ვითომ, გამოგვით რამე?

— გამოსულა და ევაა! — მტკიცედ გამოაცხადა გე-
ლამ. — ბალაგრი გატროლია და საირველი უკვე ჩავას-
ნით. სახლს სახურავი ავხადეთ... ხვალ კარ-ფარვებს
გამოვარიდებთ, იატაკის აყრას შეეუღლებით... ქვა და
ბრეში უმაოდავი მოიტანეს მანქანებმა. მეურნეობიდან ბრი-
ვადირო ამოვიდა, ყველაფერი მდგენიანებით. კვირის
ოციოდენ კაცი ამოვა... და ამბობ, „თუ გამოვავითო?“
მთელი სოფელი ფენზე უნდა დადგეს! ერთმანეთს უნ-
და დაეხმარონ ყველაში თორთო არ უნდა დაიციოს!
გესმით თქვენგან? არ უნდა გაკრეს თორთო!...

— მები კი დავაყარეთ თქვენცა და აქ დაჩრმომსაც!
— დაიწყებდა რძალმა და სამზარეულოში გაუჩინარდა
ბუღლოზ-ბუღლოზით.

პაპა და შვილიშვილი მარტოდ დარჩნენ. ვახალისე-
ბული ბერიკოც ეტლას მოუტრუნდა:

— მამო, გადაწყდა, არა? კი მაგრამ, როგორღა მოვ-
ვარეთ ეგ საქმე, პა? ყველა წინააღმდეგი იყო და...

— ჰო, ყველა! ღირსეულობით! მაგრამ ისეთი რამ მოხ-
და, სხვა ვაია არის!

— მართლაც, შეიძლება უსულოდ, ბედის ანაბანდი
მიავლო ძველსველი სოფელი? ბედის ანაბანდი ვინ ჩი-
ვის, როცა ვიოცად ვადამითელი მოდის და შენს ნასახ-
ლარს ენატრონება? მერე, ერთი ფეხი ფეხს მიუთხდის
მორხა, ვეღარ ამოავადებ აქედან, სხვასაც უნდა მოუხდეს
თავის ტომისა!

იმ დღეს სპეციალურად მოაკითხეს დირექტორს რა-
ინობიან. რაიკომის მეორე მდივანსა და აღმსარების თა-
მჯდომარის ვიოც-ვიოცად მოპოვოდნენ.

რაიკომის მეორე მდივანმა მკაცრად შეუტია სოლი-
კოს, ისეთი ამბები მოგვდის თქვენგან, კარგა არ მოს-
წამებსო.

— მაინც, ვინ არის ეგ თქვენი გელა ძირაშვილი?
ვერ უნდა მოერიოს სოფელი ერთ ბიჭს? ან შენ რა გა-
გიტირდა ისეთი, ოთხმოცამდე ბავშვისთვის ვერ მოგი-
ვლია?

სოლიკეს ეცნობა საყვედური, მაგრამ არაფერი უთ-
ქვამს. მასზე გვირგვინით უმცროსი იყო მდივანი, მაგრამ
მაინც არ აცდარა შეპასუხება. ის კი ვანაგრძობდა:

— ჩვენ, ბატონო, რა შეგვეძლოს, ყველაფერი გაე-
კეთეთ, აღმსარებმა საუკეთესო ნაკვეთები გამოვიყი-
ტე სხვადასხვა სოფელში. კარდისტაც გაღლებენ... მანქანე-
ბიც ჩვენზე იყოს! მტერი რა გინდათ? რას აწრიალენ
ეს ბავშვები? სად არ დაგზავნა წერილობით... რა გაითო?
ამ წყალს ჩვენ ვერ დავაშრობთ, ადგილი თქვენცა და
გადალით, სადაც გეუბნებიან.

სოლიკომ არ იცოდა, რა ეპასუხა, ვერც ის გაეგო.
ბოლოს და ბოლოს. რა უნდოდა მისგან ამ პატრონის
ხალხს. ერთს კი მიხვდა — ბავშვების დაშოშვინებას მო-
თიხოდენ მისგან, მაგრამ ვანა არ დაწინარდნენ ისინი? მტერი
რა ქნის, ააღებინა ხელი წყნარობის აქციაზე. ბევრ
რამეში დაარწმუნა, ახლა პირსაც ხომ ვერ აუ-
რავს? მტერი რაღა უნდათ მისგან?

ამოსულებს ორი კაცი ახლდა თან — შავგვერდმანები.
სქელღუაშინები, მოღუშულები. ერთი უკვე ხანში შე-
სული იყო, მეორე — უფრო ახალგაზრდა, მხნე, ენერ-
გიული შესახადობისა. ლაპარაკში არ ჩაერულა. ეტ-
ყობოდა, არ იცოდნენ ქართული. უფრო სოფელს ათვა-
ლიერებდნენ, მოკრონება ეწერათ სახეზე.

— ერთი სიტყვით. — დამარჯვალა სათქმელი მდივან-
მა, — სოფელმა გადაწყვიტა, დაცლოს აქაურობა, და ბა-
რემაც დაცლოს!.. სოფლის კრებამ ხომ გადაწყვიტა?
რღა უშლის ხელს? — პასუხს არ დაელოდა, ისე მიუბ-
რუნდა უცხო კაცებს და რუსულად აუხსნა საქმის ვი-
თარება. არაშუქებდა, ზომ ზედდა, აქ აქაური ხალხი
ვერ გაზრებულა და თქვენ როგორღა ჩასახლებითო.

— ჩავსახლებით, ჩავსახლებით! — ხალხისი დღე-
თანხმა ახალგაზრდა.

— აი, თუ გინდათ, ის მიტოვებული ადგილები მოგ-
ვეცი, — ჩაუთოო სიტყვა მეორემ. — ყველაფერზე თა-
ნახმა ვართ... წყალსაც ჩვენ დავაშრობთ, სახლსაც
ჩვენ ვავშენებთ, მთავრობის არაფერი გვინდა... ოღონდ
ნება მოგვეცი, დავბრუნდეთ აქ.

გაშტერებული სოლიკომ ხან ერთს მიაჩერდებოდა,
ხან მეორეს და ვერ გარკვეულობდა, რას მოსწავებდა ეს.
აღმსარების თემჯდომარემ რაღაც უხეიროდ აუხსნა,
ისე, რომ კარგად ვერ გააგებინა.

ესენი ერთ დროს ჩვენც მხრად გადასახლებული
თურქების შთამომავლები არიან... იქ, საცა იყვნენ, აღარ
ვღგომებთ. ერთიანად გამოყარეს. ახლა დასუბივებით,
ჩვენს ძველ ადგილებში უნდა ჩავსახალობოთ. ჩვენ ჩვე-
ნი მიწა გვინდაო.

— როგორ თუ ჩვენი მიწაო?! — ვერ გარკვეულიყო სოლოკო.

— ჰო, ჩვენიო... ეგრე ამბობენ. ესენი იმათი თავაკეციბი არიან. დავატარებთ და ვაჩვენებთ, რომ ჩვენ ჩვენთვის არა გვეყოფნის მიწა და აბა, რა მიცეთ? მართალია, ცოდონი არიან, მაგრამ ჩვენი რა ბრალია? ჩვენ რა უნდა გქნათ? არა და, უმაღლეს მთავრობასაც კი მოსწონებას არ აძლევენ... ჰოდა, დავკვავს ყველგან: გასინჯონ, თავისი თვალით ნახონ, თვითონაც რა დღეში ვართ... ახლა თურმე შეუტყვიან. თორთი იცლებათ და ახირებულან, ჩვენ დაგვიოთეთ ვე სოფელიო.

— როგორ თუ ჩვენი მიწაო?! — გონს ვერ იკრებდა სოლოკო და რეტდასხმული შეპყურებდა მოსულებს...

როგორ წაიედნენ სტუმრები, სოლოკოს ადარ ასსოგის, გახევეული დარჩა ერთ ადგილას ყველაშშრალი და დარეტანებული. სახლამდე ძლივს მიაღწია, შევიდა თავის ოთახში და უთქმელად დაებერტყა სკამზე. ენას ვერ აბრუნებდა. ცოცხა, რა მოხდაო, რომ ჰკითხა, უცებ გიჟივით წამოვარდა და დაიღრიალა:

— როგორ თუ ჩვენი მიწაო?! — და გარეთ გავარდა. მეორე დღეს ახალი ამბავი სოფელმაც შეიტყო, ხალხი ფეხზე დადგა.

პაპა ბერუას გადარევის არაფერი უქლდა. იმან ხომ ყველაფერი დანამდილეებით იცოდა, ვინ-ვის იყო და რა-რა იყო, და პირდაპირ ცეცხლს ყრიდა პირიდან. მეორე დღესვე დაიბარა ორივე ვაჭარმელი და გადაჭირთ განუტხალა:

— ან ეს სახლი იმ ფერდობზე გადაიტანეთ დაზამთრებამდე, ან არა და მედღარისის ციხიდან მომისროლეთ! გაბაბიჯა ფეხი და არავის არაფერი მოუხმინა. თქვენ

თუ არ იხამთ, მოვიშველებ ამ სკოლის ბიჭებს და ბოლს გავიდენ სახლსო.

ჩაფიქრდნენ ძმები, იქნებ მართლაც ღიადეს, ერთი პატარა ფიცრული ჩავდეთ იქ, სადაც ეს ბიჭი ირჩევს... და გელსაც ფრთები შეესხა. მის სიხარულს სახლავარი არ ჰქონდა. ყოველდღე ვარბოდა დირექტორის ახალი სახლის მშენებლობის სახანავად. ხან თვითონაც აშვევლებდა ხელს ხელოსნებს. ზამთარი კარს იყო მომზადრი და ჩქარობდნენ კალატობები. სოლოკო თავისი ბარგი-ბარხანით მეზობლისას იყო შეხიზნული ერთ პატარა ოთახში.

ჩრდილოეთის ქარმა დაუბერა, მუშებს ყურები ეწვოდათ, მაგრამ სამუშაოს თავს არაიენ არილებდა. საქმე გადასებდა იყო, დანარჩენს ყველაფერს ადვილად მიეკლებოდა.

სამოსახლის ახლოს მეორე კრილი გაჩნდა. მერე მესამე, მეოთხე... ზოგმა დროებით უბრალო მავთულით შემოილობა ნაკვეთი. სოფლის მესვეურები გაუთავებლად მიდი-მოდიოდნენ, საქმეს არჩევდნენ, ერთ აზომვა-აწონაში იყენენ. უცხო ხალხიც გაჩნდა. ზოგი — მოდავე, ზოგი — მომიჩიანი, ზოგი — შემოწმებელი... ბევრი მოწინააღმდეგეც გამოერია. მაგრამ ამუშავდა მანქანა და ახლა რაღა შეაჩერებდა?

სოფელი ადგოს ინაცვლებდა თავისი ძირძველი სახელით, ოჯახებითა და ჯამათით. ჩვეულებებითა და ტრადიციებით, თორთი თორთად რჩებოდა თავისი ვიწრო მისასვლელი გზით, სახნავ-სათესითა და საითბებით, თავისი ბურჭებგაბიჭვული ძველისძველი ციხით. ერთ ენაზე მოლაპარაკე ხალხით. თავისი გასაჭირითა და სიხარულით.

19397

საბარათო
...
...
...
...
...

ადამიანების შეგნებაში რაღაც შეირყა, შებრუნდა, შეტორქმანდა... გონება ახალმა უნიკუმმა სხივმა განათა, ყველანი შეიცვალნენ, გადასჯივდნენ, სულ სხვა სურვილები და მისწრაფებები გაუჩნდათ, თითქოს ახლა იცნო მამ მამა და მეზობელმა — მეზობელი, ხელი გაუწვრილა კაცმა კაცს, ერთმანეთის ფიქრითა და მოსაზრებებში დაღინტრესდნენ. სოფელი სულ სხვაინარად დუნდა და ფუსფუსებდა. ახლა ჩვეულებრივად აღარ უტყვირდნენ მამამათნული კერის მიმტრებელ კაცს, ისე ადვილად აიარ ამართობდნენ, როგორც უწინ — რა ქნას, მისაც უნდა კარგი ცხოვრებაო. ამიტომ იყო, სოფელი გაგრეხებ შეხვდა თიკარაშვილების თაქხის სოფლიდან აღდასვლის განსზრახვას. გული დთვისტორამ თავისი ქნა და აქაური ფუძის მოშლა მოინდომა. ვერაფერი გააჩერა, ვერც მეზობლებამ, ვერც მეგობრობამ, ვერც ცოლ-შვილის წუჭუნებამ — მთლიან ნუ ამოვადებთ აქაურობას... ვერც მათს ქვითინ-ჭულუნამა გაუკრა — ერთი წელი დამჩრა, ბარემ სკოლას ავეკ დავაბოავრებ და მერე გადავდეთო. დიპჩინა და მთარს არ დაღმალავს თავისი ნაბოლარა ქალიშვილისათვის, სწორედ შენი მოცილებმა მინდა აქაურობისათვის... და თადარიგს შეუდგა. სახლი მეზობელს მიყიდა — დამაღე და, როგორც გინდოდეს, გამოიყენეთ, თუ რამ ძვირფასეულობა ჰქონდა, ახალ, ჭერ დაფუთავრებულ სახლში გადახიდა — ორი თოახი სპეციალურად მოამთავრა პირველ სართულზე... ჰოდა, ერთ დღის, აღრიანად, სოფლის თვალს რომ აჩივდებოდა, სრულიად მოულოდნელად წამოყარა ცოლ-შვილი ლოგინიდან, ჩასხა მანქანაში და გზას გაუყენა.

სოფელი, ის იყო, იღვებოდა, თიკარაშვილების ეზობად მანქანა რომ გავიდა. ცამოწმებელი დილა იდგა, უქარი, წყნარი, მაგრამ სუსხიანი. პირველი ჭირხლი მოსდებოდა გადამამარ ბალახს, მახლობელ მთა-გორებს წვეროები შეთვრებოდა, ხეებში ნისლი ჩამოქოლდებოდა. ბუნება გარინდებულიყო. მხოლოდ მანქანა მილუნებდა ქვემოთ გზაზე და თანდათან სულ უფრო მეტად და მეტად შორდებოდა მშობლიურ სოფელს.

გამოუძინებელი გული დაბოღმილი უქდა საქებს და დაბღვერილი გაჰყურებდა გზას. რაღაც უგეუმურად, უგულად მიიარხინებდა მანქანას, ცოლ-შვილისაყენ არ იხედებოდა. ხმის ამოვება აუკრძალა ყველას, ისედაც ცეცხლი მედგა გულზე, არაფერი მიიხარა, ხნამში არ გადავაქანო მანქანაო. აღრენილი იყო, აღუწილი, ნაღველმუგებებული. სამუდამოდ წამოვიდა კაცი სოფლიდან და ხელიც კი არავის დაუქნევია, მშვიდობა არავის უსურვებია, ახალი სამოსასლი არ დაულოცავთ, კიპა არავის აუღია. არც, სხვები რომ მიდიოდნენ, მთელი სოფელი მიაცილებდა, სუფრის უმართავდა, ლოცავდა, არადვიწყებას ეფიციებოდა...

გული გასკდომავზე ჰქონდა, თავბრუ ეხვეოდა, რაღაც მაქლაჭუნა შეკლიოდა ტანში და მოუსვენრად აფორიქებდა, წუხდა და არ იცოდა, რაზე, დარბობდა და არ იცოდა — რას.

სოფელი უქან რომ მიიტრეყას, კიდევ უფრო აბორგადა, სახე დაემანჯა, ტუჩები აუცახცახდა.

გვერდი რომ უქციეს დიდ გორას, რომელზედაც სოფელი იყო გაშენებული, და მედგარისის ცინის მორღვეული თიხნურებიც თვალს მიეფარა, მთლიან მოიშალა.

ცოტა ხანში ხეემი ჩაივდნენ, აქ გზა კიდევ უფრო ვიწროვდებოდა და სვლაც გაჭირდა, თანაც ნისლი ისე

გაწოლილიყო წინ, რამდენიმე ნაბიჯზე აღარაფერი ჩანდა.

ქობურას წყაროსთან გულმ არაზღად მანქანა შეიყენა და ანგაოშვიციმალად გამოალო აჩრა, რა ემეკემა შეაჩერა? თვლი მოვალე ეჭურობას და ჩაუჭერდა. არ სწუხრია, არ ცხებოდა... მთივ მივიდა წყაროსთან და ყინულივით ცივი წყლით გახურებული ხელისგულები, საფეხები დაიხალა და შევითი ამოისუნთქა. ესამინება თვალს მოიცილიე წყალი. ვიწრო ხოლად რომ მიექანებოდა ქვემოთ დელისაკენ.

აუწერელი სიმშვიდე და სიწყნარე იდგა ირგველი, მხოლოდ წყლის ცეკვი წყაუნი აღწევდა სმენამდე... და ამ დროს, თითქოს ზეციდან ჩამოაღწიაო, ნისლივან ხე-ხუტეში გაისმა გაბითი და დანაწევრებულად:

— მა-ი-ააა!

გაოცებით გადახედეს ერთმანეთს. ვერ გარკვეულიყვნენ, ნამდვილად შემოეცნათ თუ მოეჩვენათ. ცოტა ხანში ისევ გაისმა ექოდ დაშლილი ძახილი:

— მა-ი-ააა!

გული დაბნეული მიაჩერდა ქალიშვილს, თითქოს მისგან ელოდა იმის ახსნას, თუ რა ზნებოდა. მათს ყურებზე ადევრებოდა ხელისგულები, მაგრად დახებდა თვალები და თითოდად, დაწვებზე ცრემლი ჩამოკედებოდა და ტუჩები ისე მაგრად მოეკუმა, თითქოს ეშინია, არაფერი წამომცდესო.

ძახილი ისევ გაეკორდა:

— მა-ი-ააა!..

თავდახრილი გული წელმოწყვეტილივით ჩაქდა მანქანაში და მცირე ხანს დაფიქრებელი იჯდა, მოტეხილი და მორღვეული. მერე მიძივდ აილი თავი და გახედა გზას, რომელიც ნისლში იყარგებოდა.

უანგაროშოდ ჩართო ძრავა და ისევ ჩაფიქრდა. მერე, თითქოს რაღაც დაღწევიტო, ენერჯულად გასწორდა წელი და მანქანა უქან-უქან სვლით დახია, მერე წინ გაიყვანა გზის კიდემდე და ზედ ციკაბოს გადააღდა. ცოლში შიშით შემოაჩერდა:

— რას შერები, ადამიანო! — ენა ძლივს მოუბრუნდა დაზაფრულ ქალს.

გულის არც მიუხედავს მისყენ, ისე შეუტია:

— დამაცა ვერბი!.. რას შერები, რას შერები!.. მე ვიცი, რასაც შერები! — დიდი ვაი-ვაგლახით შემოაბრუნა მანქანა და უქან, სოფლისაკენ გაუყენა გზას.

ეს დაუღლებელია დიდი პედაგოგისა და გამოჩენილი საბავშვო მწერლის, იაკობ გოგებაშვილის ღვაწლი ქართული ხალხური ზეპირსიტყვიერების შეკრებასა და გამოქვეყნებაში.

იაკობმა ზეპირსიტყვიერების შეკრება თავისი მშობლიური სოფლიდან, ვარიანიდან დაიწყო. ეტყობა, ბავშვობიდანვე, ხალხში გაფიქრებული ჰქონდა მრავალი ლექსი და თუ ზღაპარი, ლექსი და არაკი, რაც ცხოველად დაიჩინა მის სულს.

1876 წელს 36 წლის იაკობ გოგებაშვილი თბილისიდან სოფელ ვარიანში ჩავიდა და იქ ექვს თვეს დასკო. დროდადრო მახლობელ პატარა სოფლებს — არაშენდასა და ახალდაბას ესტუმრებოდა ხოლმე. დაუღალავმა მოღვაწემ მოკლე ხანში გამოავლინა და ჩაიწერა ხალხური გენიის ნიმუშები: „თხა და ვენახი“, „დათვის სიზმარი“, „კურღღღმა თქვა ჩირგვში ვიზიარ“, „მელა და მწყურჩიტა“, „საწყობობელა“ და სხვ. 1877 წელს იაკობი წერდა: „ხალხი უხადლო პოეტია. მთელი ექვსი თვის განმავლობაში ჩვენს სამშობლო სოფელში და მის ახლო ხარბად დავეწაფეთ ამ ბუნებრივ წყაროს, პოეზიას და ჩაგვრეეთ ჩვენს რვეულში ორმოცამდე ლექსი, რაც გაფიქრებული მაქვს ვარიანელი გლეხის გიორგი კაკაურისაგან, რომელმაც აუთარსებელი ლექსი იცოდა და რომელსაც ეყუთვნის უმეტესი ნაწილი „ღმადანის“ საბავშვო ლექსებისა“.

იაკობს კაკაურისაგანვე ჩაუწერია ამჟამად საქვეყნოდ ცნობილი „რწევილი და ჰიანქველი“.

XIX საუკუნის 90-იან წლებში ვალერიან გუნასა გაზეთ „ცნობის ფურცელში“ დაიბეჭდა იაკობ გოგებაშვილის „წერილი რედაქციის მიმართ“ („ცნობის ფურცელი“, 1896 წ. № 12), რომელიც იმით არის მნიშვნელოვანი, რომ აქაც ერთხელ კიდევ არის გარკვეული ქართული ხალხის დიდი განმანათლებლის როლის ქართული ხალხური სიტყვიერების შეკრებასა და გამოყენებაში.

აი, ეს წერილიც: „ბატონო რედაქტორს! როცა ამ ოცი წლის წი-

150

ქანთუაძე ზეპირ- სიტყვიერების შეკრები, თეოსანი

ნათ მოეწადინე შემედგინა ნაცვლად ჩემის წინანდელის ანბანისა ახალი და სრულ დაწყებითი სახელმძღვანელო „ღმადანა“, მე გავიმგზავრე სოფლად ჩემს სამშობლოში, რათა შემეკრება ხალხური მეტყველების ქმნილებანი: ზღაპრები, არაკები, ლექსები, მოთხრობები, გამოცანები, ენის გასატეხნი, ანდაზები და სხვები. შეკრება იმებრთ იყო საჭირო, რომ მაშინ ეს შეუღარებელი მასალა საბავშვო სახელმძღვანელოსათვის მხოლოდ ხალხის ხსოვნაში არსებობდა და ჩვენს ლიტერატურაში კანტიკუნტად მოიპოვებოდა. მთელი ექვსი თვე ვიცხოვრე ყრუ, ჭაბიანი სოფელში ლიხვის პირად, ყველაფერი დავიფიქვე, ქვეყანას მოვსწავლი სრულიად და მხოლოდ ერთს საგანს დავამყარე ჩემი მთავარი ყურადღება: რაც შეიძლება მეტი შემეკრება იმისთანა ხალხური მეტყველების ნაწარმოები, რომელსაც საყმაწვილო, პედაგოგიური მნიშვნელობა აქვს. მხოლოდ სამი სოფელი — ვარიანი, ახალდაბა, არაშენ-

და — ერთი-მეორის მახლობლად მდებარე მოგჩხრივე, მაგრამ ძირისძირიბაშვ კი გამოვითხე დაწერილებით, მოვესმინე ყურადღებით კაცსა და ქალსა, დიდსა და პატარასა. მე ჩემს რვეულში ვიწერდი მხოლოდ მას, რასაც მუშტრის, პედაგოგის თვალს სცნობდა შესაბამად, სასარგებლოდ ბავშვებისათვის. ყველა ნათესავის და გავიანის ჩაწერას რომ გამოვდგომოდი, ვერც ექვს წელიწადს გავითავებდი საქმესა და ფულსაც ერთი ათად მეტი მომინდებოდა, რადგანაც სოფლელების მოცუნდა უფასოდ რა საკადრისი იყო და არც შესაძლებელი. ექვსი თვის შემდეგ მე ჩამოვიტანე თბილისში ავიჭაობის ციება, მაგრამ თანაც ჩამოვყვალ ვეებერთელა რვეული, გაციკნული ხალხურის ზღაპრებით, არაკებით, ლექსებით და შევეღდექ „ღმადანის“ შედგენასა და გამოქვეყნებას.

გავიდა მას უკან ოცი წელიწადი, ამოდენა ხნის განმავლობაში რომ ყველა საბავშვო წიგნის შემდგენელს საჭიროდ ჩავთვალა საკუთარი მასალის შეკრება, ახლა ჩვენი სკოლების ბედს ძალით ველარ დააწყევლა“.

იაკობ გოგებაშვილის მოღვაწეობა ხალხური სიტყვიერების გადასვარებასა და დაღუპვისაგან ვალდასარჩენად ერთი კაცის ძალ-ღონეს აღემატებოდა, ამიტომ იგი სხვებსაც მოუწოდებდა, ჩამბულიყვენ ამ საბატო და საშელოშვილო საქმეში.

იმ მოღვაწეთა შორის, რომლებიც იაკობ გოგებაშვილის კვლას გაუყვენი, იყო დიდა სურამის მცხოვრები, ახალგაზრდა პედაგოგი სამსონ ღონდაძე, რომელმაც დავკვიტოვა მოგონება, რომელიც უკეს ჰქვანს ამ საკითხს: „ვალად ვერაც ჩემს თავს, ვაცნობო მკითხველს საზოგადოებას, რომ მე სახალხო ლექსების კრება დავიწყე ბ-ნ იაკობ გოგებაშვილის თხოვნით და სავფისი. ეს საქმე ასე მოხდა: 1882 წელს ავგისტოში ბ-ნი იაკობ გოგებაშვილი საზავუხლოდ იმყოფებოდა რაბა სურამში, სადაც ბ-ნიმ ვისახურობდა. მე მიველ მასთან, გავეცანი და ვუჩვენე რვეული ჩემი საუკეთესო ლექსებისა, რომლის წერასაც გატაცებით მივღვედი. ბ-ნმა

ტიტლიუზი ისტორია

სომხის დასჯა

(დაბ. 19, 1-28).

კითხვად. წყაროს უჩვენებლად. და თავს იმით იმართლებდნენ, რომ ყველა ეს ხალხურია და არა გოგებაშვილის შეთხზული. თითქოს ზეპირსიტყვიერების შეკრებას ათეჯრ მეტი დრო და ხარჯი არ უნდოდეს.

მაგრამ ჩვენ აქამდინ მიუხეიბულნი ვიყავით და საკუთრების უფლებით არ ვსარგებლობდით, იმიტომ, რომ ჩვენგანვე ნასესხები მასალა არავის არ მიუხეიბუნია ბოროტად ქართული ერის საზიანოდ და შესამცირებლად სკოლებში, მაგრამ, რამდენადც ხვალ შეიძლება ამისთანა პირის აღმოჩნდნენ, თავის ბიზანთსარგებლობით დაბრმავებულნი, ამიტომ ვაცხადებთ საყოველთაოდ, ჩვენ სრულ ნებას, სურვილს, უფლებას ვაძლევთ, „ღედა-ენიდან“ ისარგებლოს მხოლოდ იმან, რომელიც შეადგენს უფრო მდიდარს, უფრო უქურთვს და სრულს სახელმძღვანელოს, როგორც კითხვის, ასე წერილის ერთად და წინ წაყენებს ერთი ნაბიჯით მაინც ამ უდიდესს საქმესა ან ღირსება სახელმძღვანელოსი აღიარებულ უნდა იქნას ან წერა-კითხვის საზოგადოების მიერ, ან თბილისის სააზნაურო სკოლის კომიტეტის მიერ, ან ქუთათურ სააზნაურო სკოლას პედაგოგიური საბჭოს მიერ, მაინაწილეთობით ძველის სენაკის სააზნაურო სკოლის ინსპექტორის სამსონ გორგის-ძის ყიდვისანია. მაგრამ თუ „ღედა-ენიდან“ ვადაბეჭდებთ ან მოთხრობებთ, ან ზღაპრები, ან არაკები და ლექსები მისთანა სახელმძღვანელოში, რომელიც მიმართულია იმ ქარის მიმართულბაზედ, რომელიც გაიზრუნებთ — „რაი ულტაკისა ქართული სახელმძღვანელო, ის უქურთვია“, — მაშინ ჩვენ მოვიხმართ სავსებით სალიტერატურო საკუთრების უფლებას და წიგნს დავადებთ აღკმაღვას, დარწმუნებულნი, რომ ამ ნაბიჯს ჩასთვლის სამართლიანად და სისარგებლოდ საზოგადო სიკეთისათვის ყოველი კეთილსინდისიერი და გონიერი ქართველი — იმერი და აგერი“.

პახტანა ნიდაშონიძე

გოგებაშვილმა მირჩია, საკუთარი შარბების წერისთვის თავი დამენებებინა და შედგომოდის სახალხო ლექსების, ლეგენდების, არაკების და ზღაპრების შეკრებას სურვილის მხარეში, სადაც იმ დრომდე ყურადღება არავის მიუქცევია ხალხის ქმნილების ნაწარმოებისათვის. მე დიდი სიამოვნებით მივიღე ეს რჩევა, რადგანაც უმთვითონ ვამოკლებდი სახალხო ლექსების შეგროვება საკუთარ შარბების წერას, მაგრამ ერთი დაბრკოლება მედი წინ — მე მაშინ ვამაგრი ცოცხა მქონდა და ხალხის ბოეზის შეკრებას კი ცოტაოდენი ფული ესაჭიროებოდა. ეს დაბრკოლება ამადინა იმით, რომ ხარჯი თვითონ იყისრა და რამდენიმე წლის განმავლობაში ნაწილ-ნაწილად მიძლევდა საკუთარ ფულსა. ამ ვარემოების წყალობით მე მაქვს ამჟამად მთელი კრებული სახალხო ლექსებისა, არაკებისა და ხალხის სხვადასხვა ნაწარმოებებისა“.

სამსონ ღნდაძემ იაკობ გოგებაშვილს იმედი გაუშარბათა. შეადგინა ხალხური სიტყვიერების ორი მოზრდილი კრებული.

იაკობ გოგებაშვილს იმდენად მოსწონდა სამსონ ღნდაძის მიერ შეკრებილი ნაწარმოებები, რომ მარტო „ღედა-ენის“ პირველ წიგნში ექვსი ლექსი შეიტანა. იგი კმაყოფილებით ამბობს: „ასეთი საუცხოო, შესანიშნავი სიტყვიერების ნაწარმოებით გამომდიდრდებით, გამომდიდრდებითეთქი იმიტომ, რომ თუ ერთ პატარა კუთხეში, სულ სამ სოფელში, ბლომად აღმოჩნდა იმისთანა მარგალიტები, როგორც „მოდი, ვნახოთ ვენახი“, „საწყალი მელა“, „მელა და მწყერჩრია“, „მებადურის შილიან“ და სხვადასხვა, რამდენი ამისთანა მარგალიტი უნდა იმალებოდეს, ინახებოდეს საქართველოს სხვადასხვა კუთხეებში? მაგრამ საყმაწვილო წიგნების შემდგენელნი სხვა გზას დაადგინეს. იმათ მეტად ჩასთვალეს თავის შეწუხება, მზა-მზარეულს მასალას მიადგენ და იწყეს არხინად გადაბეჭდვა „ღედა-ენიდან“ სხვადასხვა ხალხური ნაწარმოებისა, დაუ-

სალამო იყო, როცა ორი ანგელოზი შევიდა სომხლოში. ლოტი, ერთდერთი მართალი კაცი მთელ იმ ქალაქში, წინ მიეგება მათ და გულითა სთხოვა, რომ ისინი მას სწავლენ და ღამე მასთან გაეთათო. ანგელოზები დათანხმდნენ და მივიდნენ ლოტის სახლში, რომელიც მათ მშვენიერად გაუმასპინძლა. ამ დროს მათ კარს მოადგნენ ბიჭიერი და აბეზარი სოლომელები და მოითხოვეს ლოტისაგან, რომ მას მიეცა მათთვის თავისი სტუმრები შეუარაყოფისათვის. ლოტმა ხვეწნა დაუწყუო: ძმებო, ნუ უხამთ მათ ბორბსა. მაგრამ სოლომელებმა ბუქყარით დაუყვამეს: როგორ, შენ უცხო კაცი ხარ, სხვა მზრიდან მოთრეული და ჩვენ ქვეა უნდა გავსწავლო? ახლა გიჩვენებთ სერის! — სთქვეს ანგელოზებმა ლოტისაკენ. მაგრამ ანგელოზები მიეშველნენ, ლოტი გამოაცალეს ხელითგან ხალხსა. შეიყვანეს შინა და მოკრეტეს კარები. სოლომელებს უნდოდათ, კარები შეეშვერიათ, მაგრამ ანგელოზებმა მათ სიბრძნე დამართეს. დაბრმავებულმა ხალხმა ვეღარაფერი გაიგო, კარებს ვეღარ მიავნო და წაიღო-წამოვიდა. ამის შემდეგ ანგელოზებმა განუცხადეს ლოტსა: ჩვენ გამოვხანენი ვართ ლეთისაგან ამ უსჯულო და გარყვნილი ქალაქის აღმოსაფხვრელად. თუ შენ აქ ნათესავები გყვან, ჩქარა გაიყვანე ქალაქიდან. ლოტს სოლომეში ჰყავდა დანიშული სასიძინო თავისი ქალებისათვის. შეატყობინა მათ ეს ამბავი და სთხოვა, რომ დაეტოვებინათ ქალაქი და მიქცეულიყვნენ. მაგრამ მათ არ დაუწყებენ თავიანთი სასიძამად და მასხარადაც აგდეს.

მეორე ღღეს. სისხამხედ. მზის

ისპანს დაბადება და მსხვერპლად შეწირვა მისი

(დაბ. 21,1-3; 22,1-18)

ბოლოს აღსრულდა უფლის აღთქმა. სარას, აბრაამის ცოლს, მიეცა ძე, რომელსაც, თანახმად ღვთის ნებისა, დაარქვეს სახელად ისაკი. ეს მოხდა სწორედ უფლისაგან დანიშნულ დროსა. მაშინ აბრაამი იყო სრული ასი წლისა, სარა — ოთხმოცდოთხისა.

გამოუთქმელ სიხარულს მისცა ღედ-მამა ამ ღვთის მოწყალებამ. ახალშობილ ძეს შეხზარდნენ ისინი, როგორც უძვირფასესი საუნჯეს; ზრდიდნენ მას დიდის სიფრთხილითა და ასწავლიდნენ კეთილმსახურებას, ღვთის მორჩილებასა, კაცთმოყვარეობასა და ღედ-მამის პატივისცემასა. თვით ისაკიც იყო მეტად სიყვარულით ბავშვი: წყნარი, ხათრისანი, მორჩილი, უწყინარი და მეცადინე.

მაგრამ ერთხელ უფალი გამოეცხადა აბრაამსა და გამოსაძღვლად მოსთხოვა ამისთანა მსხვერპლი: აბრამ, წაიყვანა ძე შენი საყვარელი, დიდი-სერთა ისაკი, ადი ერთ მთაზედ, რომელსაც მე შენ გიჩვენებ, და იქ შემომწირე მე იგი მსხვერპლად. აბრაამ ისე მტკიცედ უყვარდა ღმერთი, რომ ერთ წუთსაც არ შეეყოყმანებულა ამ მოულოდნელი ბრძანების აღსასრულებლად. მეორე დღითივე ადგა აბრაამი, შეეკანა სახე-

ღარი, გაიყოლა თან ორი თავისი მონა, წაიყვანა ისაკი და გაუდგა გზასა. მესამე ღღეს მივიდნენ მთასთანა, რომელიც უფალმა უჩვენა აბრაამსა. თავისი ორი მონა, სახედრით, მთის ძირში დატოვა, ისაკს კი აპკიდა ზურგზედ მსხვერპლის დასაწვევი შეშა. თვითონ აიღო ხელში დანა და ცეცხლი და შეუდგა მთასა. გზაზედ ისაკმა პკითხა: მამილო, ეს მართკი ცეცხლი და დანა რომ მიგაქვს მსხვერპლის შესაწირავად, ბატკანი სადღა? ღმერთი თვითონ გვიჩვენებს შესაწირავ ბატკანს, შევილო, — უთხრა მამამა. ბოლოს ავიდნენ მთის წვერზედ. აბრაამა ააშენა სასხვერპლო, დააწყო ზედ შეშა, მეგრე შეპკრა ისაკი და დასდო შეშაზე. მშვიდი კრავივით ისაკი მამას ყველაფრის ნებას აძლევდა. აბრაამმა აიღო ხელში დანა და უნდა ადევნა შვილისათვის. ამ დროს ზეციდან მოისმა ანგელოზის ხმა: აბრაამ! ნუ შეახებ ხელსა ყრბასა მგას, სურას დაუშავევ მას. ეხლა ცხადად გამოჩნდა, რამდენად გიყვარს შენი ღმერთი, რადგანაც არ დაიშურე მისთვის ერთდღართ საყვარელი ძე შენი. აბრაამი სიხარულით ცას ეწია და მაშინვე ახსნა ისაკი. მიიხედ-მოიხედა აბრაამსა და დანახას იქვე ახლოს ცხვარი, რომელიც რქებით ვახლართულიყო ჯაგებში, აიყვანა ეს ცხვარი აბრაამსა და შესწირა მსხვერპლად უფალსა ისაკის მხეირად, და მასთან ვადაუხადა მებურავლე მადლობა უფალს, რომელმაც ისაკის დაბრუნებით დიდი მოწყალება უჩვენა მას.

როგორც დიდი იყო სარწმუნოება და სიყვარული აბრაამისა ღვთისადმი, ისეც დიდ ჯილდოს ეღირსა იგი ღვთისაგან. აი, რა ხმა მოესმა ზეცადან აბრაამს მსხვერპლის შეწირვის შემდეგ: რადგანაც შენ არ დაიშურე ჩემთვის შენი საყვარელი, ამიტომ ვაკურთხებ შენ დიდითა კურთხევითა და ისე ვაგაბრავლებ შეამომავლობასა შენსას, როგორც მრავალნი არიან ვარსკვლავნი ცისანი და ქვიშანი ზღვისანი. და ერთი შენი შთამომავლის მეოხებით მიიღებენ უფლის კურთხევას ყოველნი ერთი ქვეყნისანი.

ამოსვლამდის. ანგელოზებმა უბრძანეს ლოტსა, რომ ის თავისი ცოლით და ქალებით საჩქაროდ გაეცეუთ იგიანებდა, ამიტომ ანგელოზებმა წაავლეს ხელი, გამოიყვანეს იგი სახლობით სოლომიდან და უთხრეს: უშველე ჩქარა თავსა, გასწი, უკან ნულარ მოიხედავ და ნუ გაჩერდები ამ მინდორზედ, თორემ დაადღუები; ლოტმა ვაეგონა ანგელოზებსა და გაიქცა თავის სახლობით.

ამოვიდა თუ არა მზე, აი, რა საშინელი სასჯელი მიაცენა უფალმა სოლომსა და მის ახლო ქალაქებსა: ციდან წამოვიდა ცეცხლის წვიმა, მოედვა ქალაქსა, მთ გარშემო არემარესა და მთლად გადაბუვა, შემდეგ გასკდა ღედამიწა, ქალაქი ჩავარდა ძირსა და მის ადგილას გაჩნდა საშინლად მტუტე და მწვარი ზღვა.

ლოტის ცოლმა არ აასრულა ღვთის ბრძანება, წინააღმდეგ ანგელოზის დარბევისა, იგი გზაზედ გაჩერდა, მიიხედა უკან და თითქოს ნაწილად სოლომის დატოვებას. ამისათვის მასაც საშინელი სასჯელი მიადგა: მისი სხეული უცებ გადაიქცა მარილის სვეტად.

აბრაამმა თავისი ბინიდან დაიანახა უშველებელი სვეტი კეპლისა, რომელიც სოლომიდან მაღლა ადიოდა, და ამით გაავო, რომ მართლმსაჯულ უფალს ვერ უპოვია ამ წაბომლულ ქალაქში ის ათი მართალი კაცი, რომელთა გულისთვის მისი დაფარვა აღუთქმა აბრაამს.

ზაფხული ღვინის ხმაში

გურამ კეტიანი
მხატვარი
ელზარ ამოცაძე

ნავი, ნივექარიანო,
ოქროს თევზთა ჭარიანო,
წითელკაბა გოგო ვიზის,
მიტომ გაგიხარიათ.

ნარი უყვართ ნიანგებსა,
მაგრამ სემენ იაგნებსა.
ბრაზით წყალში ჩაყვინთავენ
ველარავინ მიანგებსა.

გაუჭორიათ ჯორები,
გაურეკიათ ლორები,
ისევ ფრთებს აქანავენ
არწივები და ქორები.

— რა ანათებს, ბებიაო,
ეს რა სანთელებიაო?
— ჩემი სახლის მღვმურებია,
ციცინათელებიაო.

ქია-ქია-მაიასა
ან ვარს მიცემ, ან იასა,
ჯაფრინდება, გამიძღვება,
მაპოვინებს ღიასა.

ალუბლებო, ალუბლებო,
კონტა გოგოს დარგულებო,
ჩემი თავი გენაცვლოთ,
თქვენი თავით გართულებო.

ავიარე აღმართები,
ჩავიარე ჩაღმართები,
ცოტა შემხვდა უკულმართი,
ბევრნი იყვნენ წალმართები.

ნინუაანი ნინოსაო
მიცემთ პიანინოსაო
ოლონდ ისე ნუცხანა
ალარ ღაგევიდოსაო.

მე ვიცოდი ცანცალიო,
ღამბარალეს ბანცალიო,
ვაპთუ, კარში გამომაგლონ.
მაიძულონ წანწალიო.

— რაო, ჩემო ენძელო,
თოვლში ღგომა გეძნელო?
— თოვლს კიდევაც გავუძლებდი,
მარტოობა მეძნელოა.

ფურფუ-ფურფუშელასაო
დაგირიგებთ ყველასაო.
მაგარამ უფრო მოუხდება
ქალსა ბროლისყელასაო.

ეწევარ მაღალ მთაზედაო,
ღრუბლებს ვითვლი ცაზედაო,
არაივინ არ შემეცილოს,
არის მოსწრებაზედაო.

ქანაობენ ნელეზიო,
ჩემი საქანელეზიო,
დიდ სპილოებს ვაქანავებთ.
ღაგვეღალა ხელეზიო.

ღაფარფატებს პეპელოო,
უკან დასდევს ფეფელოო,
ფეფოს ფრენა უსწავლიო,
ფრინავს ორი პეპელოო.

სახლსა ვზვიარ ღობინსა,
შევექვევი ღობინსა,
განა ვინმე დამიწუნებს
ქალსა ჩიხტი-კობინსა?

ჩემი სასულიერო კასნა

მ თ რ მ ბ ა

მ ა ბ ა რ ა ი

მ ა ნ ა ნ ა გ ე ლ ა შ ვ ი ლ ი

ქ ა რ ლ ო შ ა ჩ უ ლ ი ა

სულ არ იყო ამ კვირა დღეს სიღონია მუსიკის გაცვეთილისთვის განწყობილი. ბუზღუნ-ბუზღუნით აიზღაზნა ლოგინიდან.

— მამა კიდევ არ ჩამოსულა, ხომ?... არ წავალ, რა, დე, გაცვეთილზე... გამივირა, რა მაგანაც საქმე, კვირას მეცადინეობა აღარ გამივია... დიდი ამბავი იქნებოდა, ამ ერთზეც გამეცდინა!

— არა გრცხვინია, სიღო, ამაზე ლაპარაკი უნდა გპირდებოდეს? ის კაცი შენთვის ცდილობს, დღე-დღეზე კონცერტი გაქვს, შენ კიდევ... — გაწყრა დედა.

— ოოო, სულაც არ წავალ იმ კონცერტზე და ეგ იქნება!...

— კარგი, კარგი ერთი! დროზე დაიბანე ხელ-პირი და მოდი, ჩაი დალიე, დასხმული გაქვს, არ დაგავიანდეს!

— დამავიანდეს და დამავიანდეს, ძალიანაც კარგი! — ვეღარ მოგუნებდა სიღონია. სარკის წინ იდგა და უხალისოდ ივიცხნდა თმებს. — კიდევ არ ჩამოვიდა მამა. უკვე მერამდენდაა ასე — დაიბარებს, სამი-ოთხი დღით მივლინებაში მივდივარ და კვირაობით კი იკარგება... ერთ-ორჯერ დარეკავს, დამატებით საქმეები გამომიჩნდა და შეეყოვნებდებიო... რაღაცაშია საქმე.

— ისევ ეგ ბაქუცული შარვალი და მოფლავული სვიტერი ჩაიცვი, არა? — გაღიზიანდა დედა. — ნეტავ შენ ეგრე ლაჩათრასასავეთ არ დადიოდე და რა ვიცი... თითქოს სხვა არაფერი გქონდეს ჩასაცმელი... რანიარი გოგო ხარ, ვერ გამივია, ერთი ბეწო სიკოხტავე არა გაქვს.

— კარგი, რა, დე, გამანებე თავი, თორემ, იცოდევ, კონცერტზეც ამ შარვალსა და სვიტერს ჩავიცვამ!

— სულაც არ გამიკვირდება, შენგან ეგეც მოსალოდნელია...

— ყველაფერი იმაზე იქნება დამოკიდებული, როგორ გუნებაზე ვიქნება... და, საერთოდ, შენი ხათრით დავდივარ მუსიკაზე, თორემ დიდი ხნის მიტოვებულნი მექნებოდა.

— ჰო, იბუზღუნე, იბუზღუნე! ეს — ახლა, მერე კი, ნახე, თუ მადლობელი არ დამჩრე, თავი რომ არ დავანებებინე. რომ გიპირდეს, კიდევ ჰო... უბრალოდ, ზარმაცი ხარ, თორემ როცა მოინდომებ... ჩქარა, ჩქარა, გავიანდება!

სიღონიამ უგემურად ისაუბმა, მერე ჩვეული მოძრაობით გადაიყიდა მხარზე ვიოლინოს ბუღის თასმა, ჯამიდან რამდენიმე მსხვილი ალუჩა აიღო და უხალისოდ დაეშვა კიბეზე.

მშვენიერი ამინდი იდგა. ადრე დილით გადავლოლ შხაპუნა წვიმის ყველაფერი გაეკრიალეებინა. სადარბაზოს წინ ბელტურების გუნდი გაეცემულ პურის ყუას ესეოდა. სიღონის მიახლოებაზე შრიალით აიშალენ. შორს არც ერთი არ გაფრენილა, იქვე ჰადარზე ჩამოსხდნენ და როგორც კი სიღონი გაივალეს, ისევ ძირს დაეშენენ. ქუჩიდან ფერდაკარგული ბებერი ძალი შემომოხრიალდა, უაზროდ აედენა, რამდენიმე ნაბიჯზე მიპყრა და სხვა მხარეს გაედგა. მერე ზაზამ ჩამოიჭრა ევლუსიანდით. — ჰავანის გაუმარჯოს! მეტისმეტი არ მოგვივდეს, სიღ, შუაზე არ გადახერხო ეგ შენი ვიოლინი! — შორიდან მიაძახა და კორპუსის უკან მიიძალა. ზაზამ უარესად წაუხდინა გუნება, გაგულსიგებულმა ალუჩა მიაყოლა ზურგში. ხელები შარვლის ჯიბეებში ჩაიყო და ეზრობდა გავიდა. ავტობუსის სანახევროდ ცარიელი იყო. თავისი საყვარელი უკანა ბაქნის კოხენში მიიყუდა და ვიოლინი ფეხებშუა მოიქცია. ბახართან ვილაც დიგაღმდოვარდნილი კაცი ამოვიდა ქშენით, ხვითქი გადასდიოდა. ორ-ორი დიდრონი ჩანთა ძლივს ამოიტანა, დაჯდა და დიპიც მუხლებზე ჩამოსიგნა.

„აუჰ, მამაჩემს რომ ასეთი დიპი დაედოს!“ — გაუელვა სიღონისა და თვალი მთარიდა. ავტობუსი, ის იყო, დაიძრა, მაგრამ, ეტყობა, მძღოლმა სარკეში ვილაც დაინახა, შეუყოვნა და კარი გააღო.

„ეე, ეს ის ახალი ბიჭი არ არის? რა გვარია? ჰო, სარდლიშვილი, თაყა სარდლიშვილი. ან რა გვარი აქვს, ან რა სახელი, ბიჭო! გეგონება, ერეკლე მეფის მოლაშქრეთა...“ მავს ახლა ერთი ჩონა-ახალუბი, ვერცხლის ქამარ-ხანჯალი და... ისე ტანი, იცოცხლე, კი აქვს საჩონხე... თუმცა წინსიცი კარგად უხდება...“

თაყა სარდლიშვილი მარჯვედ ამოხტა ავტობუსში. ხელში ჩიტებიანი ფალია ეჭირა.

„ჩრთითი, ერეკლეს მოლაშქრე კი არა... — აიმრიზა სიღონია.

ბიჭმა თანაკლასელი დაინახა და მიესალმა. იქვე, მის გვერდით გაჩერდა. ფალია ისევ ხელში ეჭირა.

— შენ რა, ნორჩი ორნატოლოგი ხარ? თუ უმცროს

დაიკოს უყიდე ჩიტები დაბადების დღეზე? — დაიცინეთ ჰკითხა სიღონიამ.

— არც ერთი და არც მეორე, — მშვიდად მოუჭრა თავამ. — ბილეთი გაქვს?

— კი, გმადლობთ. ბიჭის ტონმა ერთბაშად გაუჭრო სიღონიას ქლიცის სურვილი.

— მუსიკაზე მიდიხარ? — თვალთ ანიშნა თავამ ვიოლინოზე.

— ჰო. მალე კონცერტი მაქვს და... შენ აქეთ ცხოვრობ?

— არა, ავტოსადგურში მივდივარ.

— ავტოსადგურში? სადმე უნდა წახვიდე?

— ჰო, საავტომობილო.

— ჩიტებიანად?

— ამითთვის მივდივარ და...

— რაა?

— უნდა გავუშვა.

— იყიდე და ახლა უნდა გაუშვა?

— ჰო, ტყეში უნდა გავაფრინო.

— ვერაფერი გამიგია, — ტუჩების აბზუებითა და

მხრების აჩეჩვით აგრძობინა სიღონიამ. მერე გალიას ჩაუტყუქდა.

ჩიტები დაფრთხნენ, აწრიალდნენ.

— რა და რა ჩიტებია?

— ის ერთი ჩხიკვია, დანარჩენი სამი კი ნარჩიტაა, ნიბლიასაც ეძახიან.

— ბიჭო, ჰყიდე ჩიტებს? — როხროხა ხმით გამოსძახა მთელი ავტობუსის გასაგონად ლიპიანმა.

— არა, — მოკლედ უბასუხა თავამ.

— კარგად დაფიქრდი, ორმაგ ფასს მოგცემ, იცოდევ... შევიღწევილისთვის მინდა, — ლიპიანმა ფულის დასტა ამოიღო. — მოიყვა აქ, მე თვითონ ამოვიჩრეგ.

— ხომ გითხარით, არა ვყიდი-მეთქი! — თავამ კარისკენ გაიწია, — ჩასასვლელად მოემზადა.

— მაშ, რილასთვის დაგიჭერი... აჰა, შენ სამი თუმანი და ერთი ეგ ჰრელი მომე, — არ ეშვებოდა ლიპიანი.

— რით ვერ გაიგეთ, რომ არა ვყიდი, — გაცხარდა სიღონია, — რომც ვყიდე, თქვენ მიანიც არ მოგყიდე!

— მიინც რატომო? — გამოაჯაგრა ლიპიანმა.

— იმითმ, რომ... იმითმ, რომ თქვენ ცოცხლად გადაყალბავთ... — სიღონიამ ანგარიშმიუცემლად გამოაგლიჯა თავის გალია და საფეხურზე ჩააბიჯა. ავტობუსში სიცილი ატყდა.

— უყურეთ ერთი ამ უზრდელს! შენ რომ ჩემი შვილი იყო...

სიღონიასა და თავას ბოლო სიტყვები აღარ გაუგონიათ. სიღონიამ ავტობუსს ხეირიანად გაჩერება არც კი დააყალბა, ჩახტა და თავაც ჩაიყარა.

— შენ რა აგრესიული ყოფილხარ! — ლიმილით უთხრა ბიჭმა და გალია გამოართვა.

— აგრესიული კი არა... საზოგადოებრივი ვიდეა იყო...

— შენც ამ გაჩერებაზე უნდა ჩამოსულიყავი?

— არა, მაგრამ ჩამოვედი... მეც მოვდივარ საფურამოში და იმტომ... — უთხრა სიღონიმ და თვითონვე გაუჭკირდა თავისი ვადაწყვეტილებისა. — თუ, რა თქმა უნდა, შენ არაფერი გაქვს საწინააღმდეგო.

— მერე, მუსიკა?

— რომ დაებრუნდები, თვითონ ვიმეცადინებ.

თავას ცოტა კი ეხამუშა თითქმის უცნობი თანაკლასელის მოწადინება, მაგრამ გაიფიქრა, კაცმა რომ თქვას, რა უნდა დაშავდეს, და არაფერი უთქვამს. საავტომობილო ავტობუსში ბევრი ხალხი იყო.

— მცხეთამდე ფეხზე დგომა მოგვიწევს, მერე კი დაცილება, — თითქოს მოიბოდიშაო თავამ.

— მერე რა! — გაუჭარწყულა წუხილი სიღონიამ, — ერთი ეს ვიოლინო მომათავსებინა სადმე და...

— მოიტა, შეილო, აქ სადმე დავდებ კუთხეში, გალიას კიდევ თიკო დაიდგამს მუხლებზე, კიდევაც გაუხარდება. — შესთავაზა წინა სკამზე მჯდომმა ხნიერმა მანდილოსანმა. ყმაწვილებმა ერთი პირი იუარეს, შეწუხდებითო. მაგრამ რაკი ხალხი მატულობდა, ხოლო

86757

საქართველოს
მემორიალი
გიგლიოთქაა

გალიისა და ვილინიოს ასე ჰერა ველარ ხერხდობდა, დათანხმდნენ. ავტობუსში ტევა აღარ იყო, მაგრამ ვიდრე ერთმა მგზავრთაგანმა არ შეუყვარია, კაცო, სახუჩრავეც მამ არ უნდა დასხა ხალხიო, მძღოლი არ დაძრულა. მგზავრების მიწვევ-მოწვევაში სიღონია და თავა ერთმანეთს დაშორდნენ. თავა ახლა ამხანაგის პროფილს-სა ზედადა. „ლომანი თმა ჰქონია...“ — გაიფიქრა ბეჭმა, — ოქრისფერი... არა, ოქროსფერი კი არა, მისისფერი“. სიღონია ოდნავ წინ გადაიხარა და თავას გახედა. „ნახე, როგორი მაღალი ყოფილა! თითქმის იმ მელოტი კაცის სიმაღლე... მგონი უფრო მაღალიც კი...“

ილიას სახლ-მუზეუმთან გაჩერებინეს ავტობუსი, თიკოსა და მის ბებიას მადლობა გადაუხადეს და ჩავიდნენ. ზევით მიმავალ გზას აუყვებენ. ექსკურსიის ავტობუსმა გაუსწროთ ხროლოვით. მისმა გამობნობლქვმა ყელი ამოუხახათ.

— ფუ. დაიხრჩობა კაცი! — გაბრაზდა სიღონია. — ილიას ეზოში უნდა გავუშვათ?

— არა... ისე, ეზოშიც კი კარგი ხეებია... მაგრამ ზევით გობია, ტყეა, უფრო იქით ხეხილის პლენიც არის და ბურის ყანებიც. აქედან არ ჩანს, თორემ... ჩხიკვის-თვისაც კარგია და ნიბლიებისთვისაც.

— მაშინ, რა თქმა უნდა, იქ გობია.

ერთხანს შეზოღ მიდობდნენ. თავამ ფეხით კენჭი აათამაშა, მე რე ერთბაშად ფეხსაცმლის პლენტი გაქრა, კენჭი კუნლის ძირში, მტერისაგან განაცრისფერებულ ბალახში გადავარდა. იქ რალაც დაფრთხა და გას-რიდალა. გულგაფიქრებულ სიღონიამ უნებურად თავას-კენ გაიწია.

— რა შეგეშინდა... ხელიკი იქნება, — გაიღიმა იმან.

— რა ვიცი, მე ვიფიქრე... უხსენებელი არ იყოს-მეთქი.

— თუნდაც, მერე რა, გადმოხტებოდა და გეცემოდა, თუ რა, — თეთრი კბილები გამოაჩინა თავამ.

— ოხ! — იწყინა სიღონიამ და გზისპირიკენ გაიწია, მაგრამ ბალახში ისევ ვაიფაუნა რალაცამ და ისიც ანგარიშითუცქვალა ისევ თავასკენ გამოქანდა. ორივეს სიღონია აუტყვალა.

ილიას ეზოს კიშკართან წყლანდელი ავტობუსი ქშინავდა. ვადახურებული ძრავისთვის შებვის მისაცემად მძღოლს კაბოტი აეხალდა და ავტობუსი ახლა ვასაფრენდ გამაზღებულ უხარამზარ ქერეპაშულიო ხოქოს ჰვავდა. მიანცლამიანც ამ ბენზინითა და მხუთორთ მქმინავი ურჩხულის ფონზე მიდრომებინათ მზისგან ცხვრებაწი-ლებულ ტურისტებს სურათის ვადაღება. ენაგარეცხი-ლი ექსკურსითამძღოლი, რომელიც, რალა თქმა უნდა, შეთავსებით ფოტოგრაფიუ იყო, სასურათად გამაზღებულ მოგზაურობის მოყვარულთ შემქმირდოვებდა თხოვ-და, კატრში ვერ ეტყობოდა.

სიღონიამ და თავამ დაეცხნივ გადაუხევის და ბი-ლიკს დაადგნენ.

— მომე, ვილინიოსაც მე წამოვიღებ. — შესთავაზა თავამ. — აქამდე როგორ ვერ მოვიფიქრე, მამატიე.

— არა, იყოს... თუმცა... მაშინ ჩიტებს მე წამოვიყვი-ვან, — სიღონიამ ვალია ჩამოართვა, შეჩერდა და მ-ლურსულ ფრინველებს დახედა.

— კარგი, — გაიღიმა თავამ და ვილინიოს ბუდე მხარიღებ ვადაიქიდა. „აუბ, ბიჭო, როგორ დაბატ-ბატებს ამ სიმძინე?!“ — გაიფიქრა და მალულად თვალი შეავლი ამხანაგს. „ამ შარავისა და სვიტერუს გავ-როშმა ჰვავ“, — გაეცინა.

„არაფერი ბაიუშვიც არა ყოფილა...“ — გაუღიმა თავის ფიქრის სიღონიამ. — „გოგოებმა აიჩემეს, თორემ... ძალიანაც კარგი ბიჭია...“.

— მოდი, თუ გინდა, იმ ასკილთან რომ მივალთ, ცო-ტა მარჯვნივ ავიანცვლოთ, ტყისკენ, და იქ გავუშვათ წიფლნარში, — თავამ კორდზე ვარდისფრად ამოფრქ-ვეული ბუჩქი დაანახა.

— შენ როგორც იტყვი, — თავი დაუქნია სიღონიმ.

ასკილის ბუჩქთან შეჩერდნენ. იღვა სიღონი ნაირფერი ქვიშატი ყვავილებით მოჩითულ მოლზე თვალგამილუ-ლული და მელი არსებით ისუნთქავდა ჰაერს.

— არა მგონია, მგონია ავან ნასათუთებ რომელიმე ვარდს ჰქონდეს ასეთი სურნელი! რა ვიცი... მე რა-ტომღაც ველური ყვავილები უფრო მიყვარს.

— მეც ტყე-მინდვრის ყვავილები მიჩვენია, უფრო გულწრფელები გეგონია, — თვალებით მიეფერა ირგვ-ლივ მოქიტი ყვავილებს თავა.

— როგორ გგონია, ასკილსაც ისე გაუხარდა ჩვენი დანახვა, როგორც ჩვენ — მისი?

— აბა რა? ნახე, როგორ გვიღიმის...

— მაშასადამე, ასკილი „უენ“ ჯვლივს არსებითი სახე-ლია, რაკი აღმამიანივით იღიმება. ვადასახელია გრამატი-კა! — ვადაიკისისა სიღონიმ... — და ეს ამბავი ისევ ჩვენ უნდა ვიღოთ თავს, უფრო სწორად შენ, თორემ მე გრამატიკა მიანცლამინც არ მიყვარს. მე მესმის, რომ ამით აღმამიანის, როგორც ქმნილების, უბადლო-ბასა და განსაკუთრებულობას ესმება ხაზი, მაგრამ აბა, მითხარი, ეს ჩხიკვი რით არ არის განუმეორებელი, მა-საც ხომ არა ჰყავს ბადალი? — სიღონი ვალიას ჩაუ-ცუქვალა.

— მოდი, რა, სანამ გავუშვებდეთ, ერთი მიანც და-მაჭერინე ცოტა ხანს, გთხოვ... ოლონდ ძალიან ფრთხი-ლად, რა...

თავამ ვალიაში ხელი შეჰყო. აფორიაქდნენ ჩიტებ, გულგახებულები ვალიის კედლებს მიაწყდნენ. მე-ტადრე ჩხიკვი ვადაირია, შავი ქოჩორი ყალყზე დაუდ-და, ბუმბული მოთლად აეშალა და ფრთებში გარეული ცისფერი უკეთესად გამოუჩნდა.

— რა ლამაზია, ნახე! — თვლები გაუფფრათოვდა სიღონის. — ნეტავ ზაქარაა თუ ქეთევანი?

— ზაქარაა. ვერა ხედავ. რა ყაჩაღი? — თავამ სწო-

რედ ჩხიკვი მიიმწყვდია გალიის კუთვებში, ფრთხილად მოიქცია თითებში და სიღონის გაუწოდა.

— ვაიმე, ნელა, რა, ფრთხილად...! — ხელები გაასავსავა იმან და უკან წაიღო. მერე გულის კანკალით გამოართვა გულგახეთქილი ფრინველი. საკუთარი უძლურებით გაგულისებულმა ზაქარა ჩხიკვმა ერთი კი სცადა შეფრთხილება, თავი აქეთ-იქით ატრიალა, მაგრამ რა მიხვდა, რომ მომწყვდეული იყო, აიბუზა და გაუჩრდა, თითქოს ბედს დამორჩილდაო. სიღონის მოეჩვენა, რომ პაწაწინტელა თვალები სამდღურავით აევსო. ანაზღად ჩიტის გამალებული ვულისძგერა იგრძნო და შეძრწუნდა. რაღაც საოცარი გრძნობა დაეუფლა — ხელებში სიცოცხლე უფეთქავდა. სხვისი, ციკუნა არსე-

ბის სიცოცხლე. — მეშინია... — ჩაიხურჩულა მხრებ-აწურვით და თითები გაშალა. ჩხიკვი არ განძრეულა. მერე ერთბაშად მოეგო გონს. შეფრთხილდა, „ჩხიკო“, დაიძახა და ელვის სისწრაფით აფრინდა. სივრცეს შეასკდა. დაიჭერა. რომ თავისუფალი იყო და გალაღებულო ზევით-ზევით წავიდა, ირაო შეკრა. მერე გეზი ტყისაკენ აიღო და გაუჩინარდა.

— გაფრინდა თავის ქეთევანთან. — ღიმილი გააყოლა თავამ.

სიღონი დაბნეული იდგა. ხელები ისევ ისე წინ გაშვებული ეკირა.

— დანარჩენები შენ გაუშვი, კარგი? — დაიხურჩულა და ხელებზე დაიხედა. — ნახე. ზაქარას ბუმბული

დარჩენია, — ხელისგულზე ცისფრად დაკრელებული პატარა ბუმბული ედო.

— ეტყობა, ხასხოვრად დაგიტოვა, როგორც გამათავისუფლებელს...

სიღონის გაეღიმა, ბუმბულს ხელი გადაუსვა და შარვლის ღინბი შეინახა.

— ...და თან დაგიბარა, თუ გაგივირდეს, ეგ ბუმბული ამოიღე, ჩემი სახელი ასწენ და უშალ შენთან გაგზავნებო.

— ენახოთ... ახლა კი წაგიდეთ, რა, თორემ ჩვენებს შეეშინდებათ.

— ჰო, რა თქმა უნდა, ეგეც არ იყოს, თუ ბოლო ავტობუსმა გაგვასწრო, მცხეთამდე ფეხით მოგვიწევს...

ავტობუსი უკვე მოსულიყო და მგზავრებს აგროვებდა. უკან დასხდნენ. სიღონე ფანჯარასთან მოკალათდა.

— აუჰ, იცი, როგორ მიყვარს მგზავრობა, ოღონდ უსათუოდ ფანჯარასთან უნდა იჯდე, მანქანაშიც, ავტობუსშიც, თვითმფრინავშიც... სხვა დროს მთელი დღით წამოვიდეთ, შინ დავიბარებ და ილიას სახლ-კარიც დავიბაროთ, ზედაზნზეც ავიდეთ, კარგი?... თუმცა, რა ვიცი, იქნებ შენ სულაც არ გინდოდეს ჩემთან ერთად წამოსვლა... ახლაც ხომ ძალით აგვიკიდე...

— არა... რატომ? რომ არა მდომოდა, არც წამოვიყოლებდი... — ჩაილაპარაკა თავამ. — შესივის გაცდენისათვის ხომ არ მოგხდება?

— ბაბა მივლინებაშია... დედა ცოტას დაიწყებს... კონცერტზე თავი მოგეკრებო... ისე კი, როცა მოვეყვები, სად და რისთვის ვიყავი, არაფერს მეტყვის. არც მამა მეტყვოდა ჩამეს...

— იმასაც ხომ გკითხავენ, ვისთან ერთად იყავი?

— მერე რა, ვერ მეტყვი, თუ? ხომ ხარ შენ ჩემი თანაკლასელი და ამხანაგი თაყა სარდლიშვილი?

— კი ვარ, აბა არა ვარ? — გაეღიმა თაყას.

— ჰოდა, ჩემებისთვის ეგეც საკმარისია.

— კონცერტი როდისდა გაქვს?

— დღეს რა რიცხვია? 28, ჰო? ოთხ დღეში!

— ღია კონცერტია თუ?... — კი, ღიაა.

— ესე იგი, ყველას შეუძლია დაესწროს?

— შენ, რა, გინდა, ჩემი თავის მოჭრის მოწმე გახდე?

— ეგრე გამოდის...

* * *

სულ ერთი კვირის წინ იყო, მეცბრე „ა“-ს დამრიგებელმა კლასს ახალი მოსწავლე რომ წარუდგინა:

— იცნობდეთ, თქვენი ახალი ამხანაგი თაყა სარდლიშვილი...

— ხოხ! ნამეტანი კარგი, პატივცემული, მარა მიანც რომელი სარდლის შვილია აი ბიჭი? — წამოიძახა ბოლო მერხიდან თემურ ძიძიგურმა. კლასში აქა-იქ ფხუ-კუნი გაისმა.

— ეგ რომელი თაყაა, მამული „ისი“ რომ გაყო? — მხარი აუბა ამხანაგს ლაშა დარბაიძემ.

— კარგი, ახლა, კარგი! — ჩააჩუმა თამარ მასწავლებელმა კილიკის მოყვარულნი. — ეგ უკვე მერე გააკეთე...

ახალ მოსწავლეს ხელები უკან წაეღო და გარეგნულად სავსებით მშვიდად ისმენდა მომავალ თანაკლასელთა ოხანჯობას, ცდილობდა, არავისთვის შეემჩნეინებინა დაძაბულობა და კიდევაც ახერხებდა ამას.

— აუჰ, ნახე, რა ბაიყუში ვინმეა! — გადაულაპარაკა ამრზილმა მაიკომ თამას.

— სამაგიეროდ, შესახედად არის კარგი! შეხედე, როგორი ფეფურა აქვს, ბელმონდისნაირი! — აათვალიერ-ჩათვალიერა თამთან ბიჭი.

— შენც იტყვი, რა! — არ დაეთანხმა მაიკო. — ბელმონდისნაირი კი არა!...

— უნდა გითხრა, რომ თაყა ძალზე კარგი ყმაწვილია და, იმედია, მიიღებთ და შეიყვარებთ, — გააგრძელა თამარ მასწავლებელმა.

— მთლად მსვე კარგი არ იქნება, მასწ, თორემ როდის იყო, რომელიმე სკოლა ძალზე კარგ ყმაწვილს ეღეოდა, — არ ცხრებოდა ძიძიგური.

ბიჭმა ბიჭი ახლა შეიმჩნია წყევნა, სახის გამომეტყველებაც კი არ შეეცვლია, ოღონდ ის იყო, უკან წაღებული ხელები თავისთავად შეეკრა ბრაზიან მუხტებად.

— გეყოთ ახლა, მორჩით, გაიგეთ?! — წყრობით შეუძახა ამხანაგებს სიღონემ.

ბიჭმა იქით გაიხედა და მოეჩვენა, რომ სადღაც ენახა ეს მალაღი, თხელ-თხელი გოგო, გვირილას არა ჰგავსო? — გაითქრა, რადაცნაირად ერთბაშად მოეხსნა დაძაბულობა, დაძაგრული სხეული მოეშვა, ხელებსაც შეება მიეცა.

— აი, იქ დაჯექი, ჩემო თაყა, მეოთხე მერხზე, გარსევიანშვილის გვერდით. ოსიკო, შენთან დასვი! — მასწავლებელმა ბიჭს მხრებზე ხელი მოხვია და ოღნავ უბიძგა მერხისაკენ. ბიჭი მიჩინილ ადგილზე დაჯდა. გულდაწყვეტილმა ერთი კი გაიფიქრა, ფანჯრის მხარეს ჯობდოდა, და მასწავლებელს მიაჩერდა. იმან კიდევ ერთხელ მოავლო კლასს თვალი და ყურნალი გადაშალა.

— აბა, ძიძიგურო, შენ ლაპარაკის საღერღელი გაქვს, გატყობ, აშლილი და მობრძანდი ერთი, გაკვეთილი გვიამბე!

— არა, რა, მასწ, არა მაქვს ლაპარაკის საღერღელი აშლილი, ხმას აღარ ამოვიღებ, — ინანა თავისი ენაკვიმბატობა ძიძიგურმა.

— ესე იგი, გაკვეთილი არ იცი?

— რაღა დაგიმალათ და, მართალი ბრძანდებით, თამარ მასწ, მაგარად ვითომ კარგი იქნება, ახალი მოსწავლის თანდასწრებით რომ შევრცხვებ? რა შთაბეჭდილება უნდა შეექმნას ჩემზე და თუნდაც მთელ კლას-

ზე?... თანაც ხომ იცი, პირველი შთაბეჭდილება რამდენს ნიშნავს?..

— არ დაიკარგები შენ, ძიძიგურო, ამ ცხოვრებაში.— ჩაეცინა მასწავლებელს. — დაჭექი, დაჭექი, ამ ერთხელ მიპატიებია...

თაყას ღიმილმა გადაუარა სახეზე და ძიძიგურს გადახედა. იმან მშაბიკურად ჩაუტყრა თვალი, რას იზამ, ძმაო, თავი ხომ უნდა დამეძვირინაო.

— ე, ბიჭო, სპორტზე დადიხარ? — ჩურჩულით ჰკითხა გარკვევინაშეილმა თაყას.

— არა, ისე, ჩემთვის ვთამაშობ ჩოგბურთს, — ჩურჩულითვე უპასუხა მან.

მთა ჩურჩულზე იყო თუ რა, იმ გოგომ თავი მოაბრუნა.

„იებივით თვალები არ ჰქონია?“ — გაუელვა თაყას.

— იმ გოგოს რა ჰქვია? — გადაუჩურჩულა მეზობელს. ოსიკომ მასწავლებლის მხერა იგრანო და ოდნავ დააყოვნა:

— რომელს?

— მეორე მერხზე რომ ზის, ფანჯარასთან.

— პაგანინის? სიდი, უფრო სწორად, სიღონია... იცი, რა მაგარი გოგოა, მაგრამ... იცოდე, არაფერი იფიქრო, თორემ გეგასთან გექნება საჭმე... გეგას უყვარს, გეგას გოგოა სიდი... — თავით უჩვენა ოსიკომ გაყვეთილის საპასუხოდ გასულ კმზე ბიჭზე.

— სიღს თუ უყვარს?

— არა ჰგონია... არა... არ უყვარს.

...ეს რამდენიმე ღღის წინ იყო. ახლა კი ისთვალემა „გეგას გოგო“ თაყას გვერდით ზის, საჯურაოდან მომავალ ავტობუსში. ფანჯარაში იყურება და რალაცხვ ფიქრობს.

სიღონიამ, ეტყობა, ბიჭის მხერა იგრანო. შეიმშენა და თავი მოაბრუნა.

— რამე მიიხარო? — თმაზე ხელი ჩამოისხვეოდა.

— არა, არაფერი... დანაშაულზე წასწრებელივით დაიბნა თაყა. — მგონი უკვე შემოვედით თბილისში. არა? შენ სად ჩამოხვალ. ავტოსადგურში?

— კი, შენ?

— მეც.

თაყამ ქუჩის კუთხემდე მიაიკლა.

— ნულარ წამომყვები, აქვე ვცხოვრობ, თან არც გვიანია და...

— კი ბატონო, შენ როგორც გინდა.

— წავიდე, ნახვამდის... და... ვმადლობ! — მადლობა უკვე შორიდან მოახმა სიღონიმ და ვილინოს ქნევაქნევით გაიტყო. თავის ეზოს რომ მიუახლოვდა. შედგა, უკან მიიხედა. თაყა ისევე იქ იდგა. გაეცინა და ეზოში შეივრინა. მას დანახვავ აკაცის ქვეშ გამართული სკამიდან გეგა წამოხტა. — აუჰ! — ახალა გაახსენდა სიღონის კინოში რომ უნდა წასულიყვნენ.

— სად იყავი, სიდი? იცი, რამდენი ბანია გელოდები... თამუნა და მერაბიც იცილიდნენ, მერე აღდგენ და წავიდნენ. ოთხსაათიანზე გვექონდა ბილეთები... ტასიკო დეიდამ გეითხრა. მუსიკაზე წავიდაო, ამდენ ხანს მეცადინეობდი?

— აუჰ, ნახე, აკაცია აყვავებულა! — სიტყვა ბანზე აუღლო სიღონიმ.

— ჰო, ვხედავ. — დაბოლოვდა ახელა გეგამ ხეს. — იქიდან სადმე გაიარე?

სიღონი კვლავ მოერიდა პირდაპირ პასუხს.

— არ გეწყინოს, რა, არ მეგონა, თუ ასე დამავციანდებოდა... სხვა დროს წავიდეთ კინოში. ჭერ კიდევ იქნება იმ ფილმი ეკრანებზე. კარგი? ახლა გავიქცევი. თორემ ხომ იცი, დღე-დღეზე კონცერტი მაქვს და... — ორი მოლუნული თითი მიაკაცუნა ვილინოს ბუდეზე და სადარბაზოსკენ წავიდა.

— რას იზამ... — გუნებაწამბარა გეგამ ერთი კი დახედა გატულებულ კინოს ბილეთებს. მერე შუაზე გადახია და შინსიკენ წაბორილდა.

„მინც არ მიიხარა, სად იყო... ამდენ ხანს მუსიკაზე როგორ იქნებოდა... თუ ჩვენ გოგოებთან იყო. რატომ დამიმალავდა... უხ, რომ გავიგო. სხვა ბიჭთან დანდის... არ ვიცი, რა... ალბათ გაგვიყვებია.“ ვერ წარმოედგინა, როგორ შეიძლება, სიღონის სხვა ვინმე მოსწონებოდა და, მით უმეტეს, შეპყვარებოდა. არა. შეუძლებელი იყო. კი ხედავდა, რომ თვითონ სიღონისთვის ისეთივე თანაცალსელი იყო, როგორც სხვა ბიჭები — ლაშა, თემური, ოსიკო, მერაბი, როგორც დანარჩენები. მისთვის კი... მისთვის სიღონის ვარდა სხვა გოგო არ არსებობდა. არც კარგი და არც ცუდი.

ელენე დიდიგამიფვილი

ება, რა ძალიან შორს დარჩენილან ბავშვობის წლებში რამდენი მშვენიერი პოეტური სტრიქონი დაიწერა იმ პირველი ბავშვური სიწრფელით აღბახე ლექსის მეტრე, ხუთი წლის გოგონამ რომ გამოთქვა და, რაკილა თვითონ წერა-კითხვა ჭერ არ იცოდა, უფროსმა დამ რომ ჩააწერა:

„დედოფალა მოიავაზა
ჩემმა კარგმა ძამმა,
როცა ხელში ავივანე —
გაგზანად, შიამა!“

ახლაც ესაუთვება და ესეცარულება ქალბატონი ელენე ამ პირველ ლექსსაც ბავშვობის ნათელ მოგონებებსაც, მის საფიცარ შესეთთან რომ არიან დაკავშირებული. მისი პოეზიაც ზომ იქიდან მოდის თავისი ნათელი ფერებითა და ფაქიზი გრძობებით, დრმა აზრითა და შორსმწვდომი მზერით, საინტერესო მხატვრული სახეებითა და ლამაზდ გამღვანებული სიყვარულთით;

პოეტ ელენე დიდიგამიფვილის ლექსები

ჭერ სკოლის კედლის გაზეთში გამოჩნდა, მეტრე — ახალციხის რაიონულ გაზეთში, ხოლო 1958 წელს პირველ წიგნიც გამოვიდა — „ვარძიის გასფხვლი“. პირველს მეორე მოჰყვა, მეორეს — მესამე, მეოთხე... მეცხრე. შალე შეათე და მეთერთმეტეც გამოვა. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ კვლავ გავცხადებ ქალბატონი ელენე საქართველოს სიყვარულით, სიცოცხლისადმი დაუშრეტელი ღღოვით, სიკეთითა და იმედით გამზარდი ლექსებით. უნდა ვიფიქროთ, პოეტი ამ ახალ კრებულშიცვე უფროდ შეიტანს ბავშვობაში დაწერილსა და მეთხუთმეტელთა მიერ განსაკუთრებით გამოჩინულ ლექსს „უკვდავ“, რომელიც თიქმის ყველა აღრინდელ გამოცემაშია შესული. აი, როგორ ამბებუველა ლექსში ქალბატონმა ელენემ პატარა, უზრავლო, მაგარმ ფსევლიერი ყვაველი — „უკვდავ“:

„აქ მზე ქალის გამოკავბულს
შეგრი, ვითა ხახხოვარი,
თამარივითი უკვდავი ვარ,
სომარივითი სხივითოვარი.“

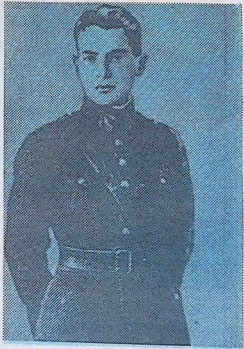
ძნელი მისაზვებრი არ არის, რომ თამარი მეთის გამოკავბულთან ამოსულ, ვეველი უღრეკი და უკვდავი საქართველომ საქართველოს დასტრილებს თავს პოეტის ფიქრი, მას უძღვინს იგი ვეველა თავის ნაგრძობასა და სულის მთელ სავანურს. „ამ მიწის სიციცხლეზე ვმდრე,“ — ამბობს ერთ თავის ლექსში ქალბატონი ელენე დიდიგამიფვილი და, მართლაც, მთელი მისი პოეზია ერთი მშვენიერი სიმღერაა საქართველოს სიციცხლეზე.

ბევრი, ძალიან ბევრი სიმღერა დაუწერიათ ე. დიდიგამიფვილის ლექსებზე სანდრო მირიანაშვილსა და რევაზ გამბაჩავს, ოთარ თევზორაძესა და ნურუ გაბუნას, სულხან ნახიტბა და მიხეილ ჩირინაშვილს, შოთა მილორავას და სხვებსა და სხვებს. გარდა ლექსებისა, მის კალამს მრავალი ნარკვევა, წერილი თუ ჩანახატე ეკუთვნის და ყოველ მათგანს გამოარჩევს აზრის სიღრმე და მახვილი ხედვა.

ფურნალ „ნაკადულის“ რედაქცია თავის მრავალათისან მეთხუთმეტლან ერთად უღოვავს ქალბატონ ელენეს სამშობლოს სიყვარულზე გაღულდ გულწრფელი შელოქმვებთა დაშვებულ ლექსებსა და უფრვებს, შეღვამბუც გაგზარტუნის თავისი დიდი თუ პატარა მეთხუთმეტი.

მეგობარი გვეყვითელი

დიმიტრი კამლასკინი ცხნოვრეობიდან

კაცი, რომელსაც ახლა გვინდა მოგიხიბროთ, ერთ-ერთი იმთვანია, ვისი ნიჭი, გული და პატრიოტული შემართება, უპირველეს ყოვლისა,

საქართველოს სტირდებოდა და ყველაზე მეტად აკი მას დააკლდა კიდეც.

იგი ქართველი იყო, იშვიათი გვაჩრვილი. ისტორიის ბედუკუდმართობის გამო სულ პატარა მოხვდა საფრანგეთში. იქ გაიზარდა, იქცა ფრანგი ხალხის უსაყვარლეს „ბავზორკად“, შემდეგ საფრანგეთის ეროვნულ გმირად, რომელსაც მტერთან ფიცხელი ბრძოლის დროს, ვინ მოსთვლის, რამდენჯერ გაუოცებია თანამებრძოლები.

ჭერ კიდეც სულ ახალგაზრდა კაპიტანი ყოფილა დიმიტრი ამილახვარი, ნორვეგიაში ბრძოლების დროს თავისი ბრწინვალე მოქმედებით ტოტალური განადგურებისხვან რომ დაუხსნია ფრანგთა მთელი ქაირი. როცა, საფრანგეთის მთავრობის მიერ გამოცხადებული კაპიტულაცი-

ჩ ა ნ ა ხ ა ბ ი

სკოლაში

პედაგოგ ცილა ბერიძეს და მის მოსწავლეებს

შემომგებნენ
მაისის ვარდნი,
მერე ჩამოსხდნენ ჩემთან...
მე ტაშით ვამკობ
მათ ალალ წადილს,
რომ ჭიჭიკებენ ერთად.
მათში მრავალი
ლექსი ბრწყინდება
პოეტისა თუ თვისი, —
საქართველოა
მათი დიდება,
არც არა უნდათ სხვისი...
მე მათში ვამკვებ
უამრავ ერთგულს,
ჩემი მამულის ბედად...
მე მათ თვალებში
მუშტივით შეკრულს,
მძლე საქართველოს
ცხედავ!

თამარის ციწესთან

მარად უმტკიცეს
აწილულ ფარად
დგას ცხე, კლავაც,
ვით მეფე თამარ...
ფირუზის ფიფქი
ფერქვეა წუნარად...
ისევ ზურმუხტად
ელვარებს წიწვი...
და ტრფობით იწვს...
ინთება ზეცა
კვლავ სამზეოსი,
მრალ კონგურზე
ფრიალებს დროშა
საქართველოსი...

მღინანე ოცზე

მწვანეში მოჭყუს
მდინარე მცირე,
ვერ ეგუება
ვიწროებს თითქოს...

მიესალმება
მღიმარე სხივებს
და თავის კუთვნილ
სილალეს ითხოვს...
არც დაუფენება,
არც არა დაღლა,
და სურვილებიც
გრიადლებრ ჰქრინან...
— მის ყოველ ჩქვრს თუ
პატარა ტალღას
თავისუფლების
წუურვილი ჰქვია.

გზაა ეგემის...

გზაა ედემის,
მოხატული
ჭრისტეს ხელებით...
მივყვები აღმართს
კურთხევით და
სვენებ-სვენებით...
მეწადა ჩოქვით
გარსშემოვლა
ჩირკვრის თუ ფირის...
რაიც ვერ შეეძელ
სრულად და ყოვლად, —
ვასრულებ ფიქრით...

ბრიყვთა, ურჩუკთა
რაც კი მოსრებს,
შთანთქმს ნათელი,
კვლავაც აღინთო
დიადი ოცხე, —
ვითვებ საწთელი...
გზაა ედემის...
მოხატული
ჭრისტეს ხელებით...
მივყვები აღმართს,
კურთხევით და
სვენებ-სვენებით...

ერკვნილი გიგლიოქია

ის კვლადკვალ, ფრანგულმა ჯარმა იარაღი დაჰყარა, დემიტრი ამილახვარმა თავისი სამხედრო შენაერთით მარტოდმარტომ განაგრძო ბრძის შევიწროება.

1942 წელს აფრიკაში, „უდაბნოს ვერდელზე“ წოდებულ ბირ-მაკეის ბრძოლაში, დემიტრი ამილახვარი მამაცურად აღუდგა წინ ფედლ-მარშალ რომაელის არმიას, რისთვისაც იგი გათავისუფლების ჭრით დაჭრილდა.

მასზე თანამებრძოლთა უამრავი მოგონება არსებობს, და თითქმის ყოველ მათგანში ჩანს, რომ თავისი პიროვნული თვისებებითა და ზნეობით იგი ბევრი თანამედროვისთვის ყოფილა მისაბაძი.

„ამილახვარი განუმეორებელი იყო მრავალმხრივად — სიმამაცით, გარეგნობითა და ენერგიით. ამილახვა-

რი იყო დიდი გულისა და გონების აღამიანის განსახიერება, რომელსაც ვაჟკაცური სილამაზე შერწყმული ჰქონდა უმაღლეს სულიერ თვისებებთან“.

„ტყვეების სეტყვაში თავდაბრილი არასოდეს გვინახავს პოლკოვნიკი. ვერტოლდა, რომ მას ტყვია არ ეყარებოდა, რადგან თილისმინა ჰქონდა მოსახსამი. ერთ დღეს ბრძოლაში მან ეს მოსახსამი დაჰყარა და უყველანი მწუხარებით ველოდით მის დაღუპვას და თითქოს, სასწაულებრივად, სწორედ იმ დღეს ორი ტყვია მოხვდა შუბლში.“

დაიბ, კიდევ ერთი ნიჭიერი ქართველი კაცის საფლავი გვიგულდება უცხოობაში — შორეული ღმობის მიწაში. დემიტრი ამილახვის სული კი სიცოცხლეს განაგრძობს — ფრანგულ ენციკლოპედიაში და გე-

ნერალ შარლ დე გოლის მოგონებებში, საფრანგეთის სამხედრო მუზეუმის მასალებსა და საცდებში. საფრანგეთის უმაღლესი სამხედრო აკადემიის, „სენ-სირის“ 1956 წლის გამოშვებას მიენიჭა პოლკოვნიკ დემიტრი ამილახვის სახელი. დაიბ, ფრანგმა ხალხმა მრავალჯვარად გამოხატა თავისი მაღლიერება სამშობლოს ჭერ კიდევ ბავშვობაში მოწყვეტილი ქართველი კაცის მიმართ, თავგანწირული მსახურების, ვაჟკაცობისა და უანგარობის უდიდესი ზნეობრივი გაკვეთილი რომ ჰაუტარა მათაც და ჩვენც — თავის შორეულ თანამემამულეებს.

ქრესანთურბუ

პირობა პრუბლემა

მხატვარი
დავით შალავე

მ თ ხ რ მ ა ა

ხელა დღესასწაულია! შესანიშნავ გუნებაზე ვარ. დასვენების სამი უზრუნველი დღე! სულ ელოდები, რომ სწორედ ამ დღეებში მიხედება რაღაც განსაკუთრებით საინტერესო, განუმეორებელი რამ, რაც მთელი ცხოვრების განმავლობაში დაგასომდება.

მიეცევი ჩემი ვეება ქალაქის პრავალფერად მორთულ პროსპექტს. ტროტუარზე ტევა აღარ არის — ურიცხვი ხალხი მიდი-მოდის. ნაბიჯს ვუჭარბებ, ძლივს ვუქცივ გვერდს გამვლელებს. ხელში დიდი, მოუხერხებელი კალთი მიჭირავს. შიგ ქროზანტემების თიავულითა და შამპანურის ბოთლით.

როგორც იქნა! გამოჩნდა მწვანე შუქი, აგრიტიდა სასურველი! რაც შემიძლია, მთელი ხმით ვყვირი: „ტაქსი! ტაქსი!“ თან ხელს ვუქნივ. და აი, მანქანა, საქვსთან რომ უქმავთილო, ბუხლუნა მძლოლი უზის, შუქნიშნიდან შუქნიშნამდე მიილახვს. მე ვთავლებს ვტუქვ და წარმოვიდგენ ასეთ სურათს: შინ უქვე თავი მოუყრიათ სტუმრებს, გაშლილია სადღესასწაულო სუფრა, უკრავს მაგნოტოფონი.

როგორც იქნა, მივაღწიე სახლამდე! კი მაგრამ, რა ხდება? რატომ არის ასეთი სიჩუმე? არც ლაპარაკი ისმის, არც მუსიკა უკრავს.

ვალბე კარს, ძლივს ვიტყვი ქროზანტემების კალთით ხელში. დერეფანში ბნელა, ოთახიდან გამომავალი შუქი ეიწრო დიაგონალით კვეთს იატაკს. შეცბუნებულ უხ-

მაურთ ვეპარები კარს და ვჩერ-ჩიულებ:

— ნატაშკა... ნატა-შენ-კა... მოვედი...

აი, ისიც, ჩემი ნატაშკა. საწერ მაგიდას უზის და მოსწავლეთა რვეულებს ამოწმებს. არც არავფერი ესმის და ვერც ვერაფერს ხედავს. ოთახში სანახევროდ ბნელა. მხოლოდ მაგიდის ლამაზ ანათებს მის მწითურ კელულებს.

— ნატაშკა! გამარჯობა! — აღმოვითრინე ჩემმახი.

იგი შეკრთა. სთვალე გაისწორა, ქვემოდან ამომხედა და მშვიდად, თითქმის გულგრილად მეუბნება:

— შენა ხარ? კარგია, რომ აღრე მოხვედი. იცი, რა, მე აუცილებლად უნდა... — უცებ ჩუმდება. მერე ერთბაშად აღტაცებით ამბობს: — ერთმე, რა ყვავილებია! ჩემთვისია, ხომ? ოო. შამპანურიც ყოფილა! შენთვის!

— ჩემთვის! — მოკლედ ვუტყვი. ნატაშკა სახეს რგავს ქროზანტემებში.

— რა კარგია! რა ყოჩაღი ხარ! — იგი ხარბად ისუნთქავს ყვავილების სუნსა და საამო სინესტეს. — უცებ დავაეცურებდა: — მათ ხომ სწყურიათ! აბა, მოიტა ლარნაკი! აგერ დავდგამ. ჩქარა, ტანთ გამოიციკლე, ვივანშობი! — და სამაზრეულოში გავარდება.

ბრუნდება ლარნაკით ხელში: — საღამოს ტელევიზიით სადღე-

სასწაულო კონცერტს ვადმოსცემენ ახლა კი მე და შენ აუცილებლად უნდა წაიხედო ერთ ადგილსასწაულ ცოტა ხნით მივალო დე... დავაჩვენებ ცოტა ხნით — მაღაზია „ბავშვთა სამყაროში“.

— რის „ბავშვთა სამყარო“? — გაღიზიანებული ვამბობ. — დღესასწაულის საქმე როგორღა იქნება?! მაგრამ ის თითქოს ვერაფერს ამჩნევს და თავისას განაგრძობს:

— გაზში ყველაფერს ავიხსნი, წაივით.

„ბავშვთა სამყაროში“ ცოლს ინდაურივით გაფუფულ დავეცებოდი. თან ვბუხლუნებდი: — რას შერებ, მთელი დღესასწაული გააფუქე! დავწაწალებთ ამ მაღაზიაში...

ნატაშკა კი თითქოს არ ესმოდა ჩემი ბუხლუნები, ერთი განყოფილებიდან მეორეში მიმართევდა. ბოლოს როგორღაც უჩვეულოდ აჩქარებითა და მღელვარებით დაიწყა:

— სერიოზა, იცი, რა, ჩემს კლასში არის ერთი ბიჭუნა, არაჩვეულებრივად საყვარელი ბავშვია. შინ სწავლობს. მთელი დღეები სახლშია... მაპატიე, რომ შენთვის აქამდე არავფერი მიმთქვამს მის შესახებ: ჩემი საქმეები შენ როგორღაც ნაკლებად გავლევებს... — ეს ისე, სხვათაშორის მითხრა და თან აღერსით მომიჭირა ხელზე ხელი.

— პოდა, იმას გეუბნებოდი, ეს ბიჭუნა პოლიომიელითით არის ავად. თეორმტივე წლისაა ეს უსუსერი, პატარა ინვალიდი, მაგრამ უსაზღვარი მეოცნებე და ფანტაზიორია. იგონებს თავისთვის პაწაწინა თავგადასავლებს, უჩვეულო, აუხვეწელ მოგზაურობებს და ბავშვურად, გულბრყულიოდ სჭრა მათი. ძალიან მინდა, მხარი ავებამ ოცნებებსა და ფანტაზიებში ვეცლილობ, არ გამოვამეღავნო სიბრალული, ისე მოვექცე, როგორც ჭანბორბოდ, ნორმალურ ბავშვს, რათა არავფერი იგრძნოს, არავფერი შეამჩნიოს... მასთან სხვა საგნების მოსწავლელბობიცი დღიდან და ყველა ეთანხმად ლაპარაკობს მის ნიჭიერებაზე, საოცარ პასუხისმგებლობის გრძობაზე. ყვე-

ლას ეცოდება. ბიუს ძალიან ნათელი გონება აქვს. მე სხვებზე უფრო ხშირად დავდივარ მასთან. ხომ გავსმის, რატომაც: რაც უნდა იყოს, მათემტყა... ამას რაღაც, მე მისი კლასის დამრიგებელიც ვარ. ჩვენ დიდი ხანი ვმეგობრობთ. მამა არა ჰყავს, დედა მთელი დღე სამუშაოზეა. მხოლოდ მეზობელი ქალია ხოლმე მასთან, შესანიშნავი ადამიანი, მაგრამ... ამ დღესასწაულის დღეებში დედამისი მორიგეა. რას იზამ, ასეთი სამუშაო აქვს. შეგვირდი, ხვალ თორმეტი საათისთვის მოვალ-მეთქი. ცხადია, მეღის, მოუთმენლად მეღის, ვაყაყურად ებრძვის თავის გასაჭირს და მისი მოტყუება არ ეგების...

ნატაშა დახლებს შორის მიმოდოლა და გულმოდგინედ არჩევდა საჩუქარს თავისი მოწაფისათვის. მეც შექანიკურად დავყვებოდი და თან უქმაყოფილოდ ვფიქრობდი: ცხადია, მძიმე ამბავია, ცოდვაა ბიჭი. რა ქნას ნატაშეამ, ასეთი სამუშაო აქვს! მაგრამ რატომ მაინცდამაინც დღესასწაულის დღეს მივიდეს, ეგეც არ იყოს, მე რაღა შუაში ვარ, რა მესაქმება?! მე რის გამო ვიჩაგრები? დედამიწაზე განა ცოტაა ბედის განაწირობა ბავშვი — ავადმყოფი, დედამისი მიერ მიტოვებული? ყველა რომ შეიცოდო...

ამ დროს რეზინის სათამაშოების განყოფილებაში ერთმა წყვილმა მიიხირო ჩემი ყურადღება. ახალგაზრდა ოფიცერი და ტანწერწეტი, მიმზიდველი ქალიშვილი ბურთს ყიდულობდნენ. ისინი ერთიმეორეზე აყრიდნენ კითხვებს გამყიდველს, აქეთ-იქით ატრიალებდნენ, ყოველმხრივ სინჯავდნენ სათამაშოს, თითქოს საუფუნის რაღაც ურთულესი გამოგონება სპეროდეთ ხელში.

სხვა განყოფილებაში საშუალო ხნის, კლარაშეპარული მამაკაცი ხმამალა საყვედურობდა გამყიდველს...

და უცებ, ჩემს სიცოცხლეში პირველად, მიხვდი, რომ სათამაშოს შერჩევა სრულებითაც არ არის იოლი და თანაც მეტად საჭირო საქ-

მეა. ჩემს ირგვლივ მოფუსფუსე ხალხისთვის ასეთ საღამოს, საკუთარი დასვენების ხარჯზე ამ საქმის კეთება სულაც არ იყო მსხვერპლის გაღება. პირიქით, ეს მათ სიამოვნებას ანიჭებდა...

ჩემში რაღაც მოხდა, რაღაც შეტრიალდა. საერთო განწყობა გადომედა. ვერც კი შეგამჩნიე, როგორ ჩავეხი მყიდველთა ამ საერთო ავიოტაში. და ახლა ნატაშა კი არა, მე ვეჭაჩებოდი მას ერთი განყოფილებიდან მეორეში.

აი, მაგდის სათამაშოების განყოფილებს დასლთან ვდგავართ და

მე სოლიდურად ეუცხადებ გამყიდველს:

— ჩვენ გვეჭირდება კონსტრუქციის სათამაშო, რომელიც უნდა შექმნიდეს ტექნიკურ პროგრესს... რომელიც ბავშვს უბიძგებს აზროვნებისაყენ, განვითარებისსაყენ.

ნატაშა გაოცებული, თვალბლაქუცებული შემომცქერის... მერე ფრთხილად შემხსენებს:

— სერიოზა, ძვირფასო, სათამაშო ისეთი უნდა იყოს, რომ მან მარტომ შესძლოს თამაში. სულ მარტომ. გესმის?

ბოლოს ვიყიდეთ ელექტროფიცირებული შემეცნებითი ექტორინის ორი დიდი კოლოფი, ისეთები, რომ მეც კი დამაინტერესა. ერთი მწერლებზე იყო, მეორე — მუსიკოსებზე, ორივეს თან პორტრეტები ახლდა. ერთგან — ავტორი, მეორეგან — ნაწარმოები... კონტაქტე-

ბო... ნათურა... მავთული... თუ გამოცნობ — ნათურა აინთება.

მეორე დილა გათენდა. ნატაშა ბოქთან წასასვლელად ემზადება. მე ისევ მერევა სიბრახე; რა დღესასწაული გამოვიდა! მარტო უნდა ვიჯდე! ესეც ოჯახია, რაღა! ნატაშა კი მშვიდად, აუღლებლად მეუბნება:

— მომიცადე, მე სულ მალე დაბრუნდები. საუზმე მაივარაშია. ცოტა შეჭამე. მერე ერთად ვისადილოთ.

ტელევიზიით უკვე გადმოსცემენ სამხედრო პარადს. მე კი გუშინ დღეზე მეტად მერევა ბოლოა. გუშინ „ბავშვთა სახეაროში“ გონებით თითქოს ბევრს მივხედა, მაგრამ სული მაინც ამბოხობს. ვიკიდ ბიქისთვის დღესასწაული ჩამიმწვრდა!

ნატაშა გაუბედვად, მაგრამ სრულიად მშვიდად მეკითხება:

— იქნებ შენც წამოსულიყავი?

ახლა კი ვეღარ შევიკავებ თავი:

— ყველა ოჯახში დღესასწაული დღესასწაულს ჰგავს, ამ დღეს ყველანი ერთად არიან! მე რა, კეთროვანი ვარ?! დღესასწაული გვაქვს თუ დამატებითი შესტადინეობა? კუბი, კვადრატი, პითაგორა... ესლა გაკერია პირზე! — ვიყვირე მე.

— ძალიან გთხოვ, ნუ ყვირი, ნერვებს ნი უშლი. ყველაფერი მესმის, მაგრამ სხვათაირად არ შემიძლია. — იგი მომიახლოვდა, თვალბეში ჩამხედა და შეგონებით მითხრა: — შენ, ცხადია, ასეთ დღეს მე მარტო არ გამიშვებ, ხომ ასეა?

და მე ისევ დავთვებ. არ მინდოდა, მარტო გამეშვა.

კარი ჭალმა გაავილო. ხანდაზმული იყო, ჩასუქებული, სავარეოდ გამოწყობილი. ღიმილით მხოვესალმა:

— მაღლობა ღმერთს, რომ მობრძანდით. გელოდით. შემობრძანდით, ბიჭს გული გაღალეოა ლოდინით. ალიოშენკა, — გასახა ჭალმა ღია კარისკენ. — მოვიდნენ, გენაცვალე, შენი სტუმრები.

როგორც ჩანს, ეს კარი არასოდეს იცებებოდა. ბოლოსდაბოლოს, დავინახე „ჩემი ავი სული“. იგი ფან-

ჯარას მეკრდით მიყრდნობოდა და როგორღაც მოუხერხებლად მოებრუნებინა თავი ჩვენსკენ.

— დიდი ხანია, ასე ზის. ფანჯრიდან ცილილიდა თქვენს დანახვის, ნატალია ნიკოლაენა. ალიოშენკა, მე წყავალ ახლა, ნათესავს მოვიანახულებ, დღესასწაულს მივეულოცავ. აბა, შენ იცი, როგორ მისპინძლობას გასწვებ.

ალიოშა უძრავად იჯდა და დუმდა. ეტყობა, დიდი ხნის ლოდინის შემდეგ ვერ შესძლო ახალ მდგომარეობაში გადასვლა. ჩვეულებრივი ბიჭი იყო, ოღონდ ძალზე ფერმწკნაოლი, გაკრეცილი. თეთრი ქათმთა ბლუზი ეცემა, ზედ კარგად გაუთოებული პიონერული ყვლასხვევი ეკეთა (მზოგანიებით შევიტყობ, რომ ეს ყვლასხვევი მამამისის ყოფიდა და ალიოშა აუცილებლად იცეთებდა მას დღესასწაულებზე). თმა გვერდზე ჰქონდა გადაფარცხნილი. თვალბეში... მე არასოდეს მინახავს ასეთი თვალბეში. ავადმყოფურ სილურჯემოვლებული დიდი, დაბერილი თვალბეში მკვეთრად გამოირჩოდნენ ფერმკრთალ სახეზე და ერთდროულად სეფდსასაც და სისხარულსაც აუშუქებდნენ.

— ნატალია ნიკოლაენა მოვიდა, ჩემთან მოვიდა...—თქვა მან ჯერ ხმა მალა. მერე კი თითქმის ჩურჩულზე გადავიდა, თან როგორღაც მობოდილიანი გაიღიმა. — ნატალია ნიკოლაენა, რა კარგია, რომ მოხვედით...!

— მოვედით, რომ დღესასწაული მოგილოცოთ! ეს ჩემი მეუღლეა, გაიცანი, სერგეი ივანოვიჩი ჰქვია, დიდი ხანია, უნდა შენი გაეცნობა. სერგეი ივანოვიჩი სამხედრო ინჟინერია. იგი უთუოდ ბევრ სიანტერესს რამეს ვიამბობს. — ნატაშა ამას ამბობდა და თან ღიმილიანი თვალბეში შემომიქვიროდა.

ალიოშა ცოტა გამოცოცხლდა:

— გამარჯობა, ვამლობთ, რომ მოხვედით. სერგეი ივანოვიჩ. თქვენ სამხედრო პირი ხართ? ფრონტზეც იყავით?

— აბა, ჩვენნი თაობიდან ვინ არ

იყო ფრონტზე? ცხადია, მეც ვიყავი.

— დაკრილიც იყავით?

— ვიყავი.

— ფრონტზე რას აკეთებდით?

— ვაშენებდი და ვისრულებდი.

— ისრულით, — გამიეროა მან როგორღაც შექანიკურად. — თქვენც გესროდნენ?

— მეც მესროდნენ, ცხადია.

— თქვენ ჰკლავდით, სერგეი ივანოვიჩ? — ჯიუტად ჩამეძია იგი.

— უამისოდ არ ხდება ომში, ალიოშა.

— ძალიან საშიში იყო ფრონტზე, ხომ? — განავრძობდა ბიჭი დაკითხვას.

— ომი საშიშრი და მახინჯი რამაა, მეოცი ტრაგედიაა, ცხადია, ძალზე საშიშიც!

— მე კი მგონია, რომ არაა საშიში. იცით, მე ხშირად ვფიქრობ: უკეთესი იყო, ფრონტზე დავმახინჯებულყავი ასე. სჯობს ისე დიღუბო, როგორც მამაჩემი — საზღვარზე, საბრძოლო დავალების შესრულებისას. ვიდრე... ვიდრე ასე იყო...

— აბა, აბა! ეს რა სველიანი ლაპარაკი? დღეს ხომ დღესასწაულია? უნდა ვიცინოთ, ვიხსიაროთ! — ჩაერთო ნატაშა. — რა ხალხია ეს მამაკაცები, ოღონდ ომზე ალაპარაკე, მეტი არაფერი უნდათ...

— ამხანაგებო, რაც მთავარია, სულ დავაფიქვსა! საჩუქრები! — და მე ბიჭს ორი დიდი შეკვრა გავუწოდე. — ეს შენ, ალექსეი, მაგილოცავთ დღესასწაულს და გისურვებთ იმას, რაც შენ ყველაზე მეტად გწალობ!

ალიოშამ ზვასნივონებული თვალბეში შეხედა ჯერ ნატაშას, შემდეგ — მე და გულიანად გაიცინა. მერე ერთად გავხსენით შეკვრები. ალიოშას თვალბეში სიხარულით გაუბრწყინდა, სახე გამოუცოცხლდა და ისე გაერთო, რომ სულ გადაავიწყდით.

ახლა კი ვიხელთე დრო და მიმოვიხედე. ოთახში ყველაფერი ბიჭის ინტერესებს შეესაბამებოდა. უამრავი სათამაშო, გლობუსი და

სხვა სასწავლო თუ არასასწავლო საგნები ისე იყო განლაგებული, რომ ბიჭი მოხერხებულად მიჰყვდომოდა. ფანჯრის რაფაზე აქვარიუმში ეგზობტიკური თევზები დაცურაოდნენ. გალიაში ფრთების იფერისხავე ჰიკიპავი. კედელზე ეკიდა რუკა — პოლარული ყინულები, ტუნდრა, ტაიგა. ველზე, უდაბლობები და ზღვები, და ყველაფერ ამაზე დარბოდნენ, დახოხავდნენ, დაფრენდნენ, დაცურაოდნენ ნახტი მხეცები, თევზები... ალიოშას სპეციალური მოსწავლის კუთხეც ჰქონდა — საწერი მაგიდა და შავი დაფა, სუფთა ჩვარი და ცარი... მაგიდაზე აკურატულად ეწყო რვეულები, წიგნები. იქვე, კედელზე, ეკიდა ახალგაზრდა სერჯანტის სურათი. სერჯანტი სერიოზული, დამაბული სახე ჰქონდა. სურათის ქვემოთ სარკებით იყო მიმგრებული „ოლიონიკიდან“ ამოღებული რებროლუქცია: შეტევავზე გადისული ტანკები და საბჭოთა ჯარისკაცები. დამინტერესა, ამ დახატული ჯარისკაცებიდან რომელი წამოვედგინა ბუქს მამამისად? ის, რომელიც მირბოდა და თან ატრუმატს ისროდა თუ ის, რომელიც თვალზეგაფართოებული, გაცივებულ, ეცემოდა, მტრის ტყვიით მოცილილი?

შუა ოთახში კი ნამდვილი საღმრთო სასწავლო მაგიდა იყო გაშლილი, თეთრი სუფრითა და ათასგვარი საუზმით დამშვენებული. მაგიდაზე იდო ბარათი: „პატრეცემული ნატალია ნიკოლაევნა, ძალიან ვწუხვარ, რომ ვერ დავხედვით. თქვენ ხომ იცით ჩემი სამუშაოს ამბავი, მინდობამინც ამ დღეს დაემთხვა მორიგებობა. ჩემი ალიოშკა მხოლოდ თქვენზე ფიქრობს. ყველაფერი მაგიდაზეა. მიირთვით. უღრმესი პატივისცემით — ალიოშას დედა“.

შემდგომი დაკვირვებები ალიოშამ შემაწყვეტინა:

— ეს რა მომივიდა... სულ დამავიწყდა! დედაჩემი გადაირევა! — და საზეიმოდ დაუმატა: — ძვირფასო სტუმრებო, გათხოვთ, სუფრასთან მობრძანდეთ...

ჩემთვისაც კი, რომელსაც ფრონტზე ათასი უბედურება მქონდა ნანახი და გადატანილი, მძიმე იყო იმის ყურება, როგორი ძალისხმევით დაყვრნო ბიჭი ილაყვებს და გაპირვებით მიათარა თავისი უმწურო სახელი მაგიდასთან. დამაბუღობისაგან მოკუმული ტუჩებიდან კი მინც გამოკრთოდა შეცბუნებული ღიმილი. წამით პირდაპირ თვალეზში შემოხედა... სულ ერთი წამით, მაგრამ რამხელა არაბავშვური მოთმინება და შეუღრქველობა დაეინახე ამ მზერაში! ნაწიი, სწულ სხეულში თრთოდა, ფეფავედა სიცოცხლის მძაფრი წყურვილი.

მის თითქმის არ უქამია, ცოტას ლაპარაკობდა, ყურადღებით გვაღვევებდა თვალს, რომ ჩვენ გვექამა, ფრთხილად, ალერსით ეხებოდა თავისი მასწავლებლის ხელს. და მის გამობნევაში იყო იმდენი მადლობა და ჩუმი, მოკრძალებული სიყვარული, რომ გუშინდელი საღამოსა და დღევანდელი დღის ჩემი „უკმაყოფილების“ გახსენებაზე სიმწრის ოფლმა დამასხა და შემეცხვა.

— მიირთვით, — გვიმორთებდა ალიოშა. — გასწვით, დედამ დამობარა, რომ მე ნამდვილი მასპინძელი ბა გავიქოთ...

მერე მეზობელი ქალი დაბარუნდა. ის და ნატაშა მავლას ალაგებდნენ და თან რაღაცაზე საუბრობდნენ სამარტურლოში. მე და ალიოშა კი კიდევ დიდხანს ვისხვიდით დივანზე, ახალ სათამაშოებს ვთამაშობდით, გლობუსზე დავატარებდით თითვეს — ვმოგზაურობდით წყნარი ოკეანიდან ატლანტის ოკეანეში, გზადგაზა ვივონებდით თავგადასავლეთს, ერთი სიტყვით, ნამდვილი მამაკაცური საუბარი გვექონდა გამართული...

უკვე კარგა გვიანი იყო, წამოსასვლელად რომ მოვემზადეთ. ნატაშამ ხელი გაუწოდა ალიოშას. ბიჭმა მისი ხელი ფრთხილად დაიჭირა ორივე ხელით, ზედ ლოყა დაადო და გაიარნდა. ნატაშამ მოკლედ შეკრეპილ თავზე აკოცა.

— ალიოშენკა, ჩემო კარგო... — ჩემი ცოლი ძლივს იკავებდა თავს, ხმა უქანკალბდა.

მე მამაკაცურად დავუქირე ბიჭს პატარა, სუსტი ხელი. ალიოშა იღიმებოდა. ამკრად მის თვალეზში ნაღველი არ კრთოდა. ჩემი ნატაშა კი, მკაცრი მასწავლებელი, ჩანთიდან ამოღებული ცხვირსახოცით მავრად ისრება ცხვირს.

— სერგეი ივანოვიჩ, თქვენ კიდევ მოხვალთ ჩემთან? მამამობო, როგორ იბრძობით? ხომ?

— აუცილებლად მოვალ, ალიოშა, და გამობობ ყველაფერს, რაც ვიცი. ცხადია, ომზედაც. შეეთანხმებით?

— შეეთანხმით! — მომიგო მან მხნედ და ერთმანეთს გავუღმეთ.

გამოვედით გაიზარდნებულ ქუჩაში. რადიოდან იღვრებოდა საზეიმო მუსიკის პანგები. მივდიოდი და ვფიქრობდი: დღევანდელი დღე ნამდვილად არ დაკარგულა. ვანა არის ამაზე დიდი დღესასწაული — აჩუქო პატარა ადამიანს სიხარული?

ჩუბენი გვერდები

რებზე, ჭარის ევარცხლებეზე და სხვა. საზოგადოდ, წარწერები შირაარის მიხედვით შეიძლება: ა) სამშენებლო, რომელშიც ზეობის ბილია ეკლესია-მონასტრის აგების ან მისი აღდგენის ამბავი; ბ) ეკლესია-მონასტრის დამაარსებელია, სასუ-

ჩვენამდე მოღწეულია რამდენიმე ათასი ძველი ქართული წარწერა, ხელნაწერი და საბუთი. მათი შესწავლა და მეცნიერული გამოცემა ჭირ კიდევ მე-19 საუკუნეში დაიწყო და დღეისათვის ამ მხრივ მნიშვნელოვანი მიღწევებია მოპოვებული. სწორედ ეს წერილობითი წყაროებია ჩვენი ქვეყნისა და მისი კულტურის ისტორიის შესწავლის საფუძველი. ჩვენ შევიდებით ამ ძველების ზოგად მიმოხილვას, რასაც წარწერების შესახებ საუბრით დავიწყებთ.

ძველი ქართული წარწერები გვხვდება როგორც საქართველოს ტერიტორიაზე, ისე მის ფარგლებს გარეთ (სომხეთი, აზერბაიჯანი, ჩრდილოეთი კავკასია, თურქეთი, ისრაელი, საბერძნეთი, ბულგარეთი...), იმ არეალში, რომელიც გარკვეულ დროს საქართველოს შემადგენლობაში შედიოდა, ან კიდევ იქ, სადაც ქართველი მოღვაწეები აწეუბდნენ ეკლესია-მონასტრებს, თარგმნიდნენ, ქმნიდნენ რაიონინალურ წიგნებს.

ძველ ქართულ წარწერათა დიდი ნაწილი უკვე აღრიცხულია, თუმცა ნაგებობის შესახებ დიდი, კვლავ აღმოჩნდეს უცნობი წარწერები. ამ ძეგლების მეცნიერულ შესწავლასა და პუბლიკაციას საფუძველი ჩაუყარა დიდმა ფრანგმა ქართველოლოგმა, აკადემიკოსმა მარი ბროსემ, რომელმაც XIX საუკუნის 80-90-იან წლებში რამდენიმე წიგნი გამოსცა. მ. ბროსეს ამ ნაშრომებს ვანსაკურთხეული ღირებულება აქვს ახა მართო იმის გამო, რომ მათში ქართული წარწერები პირველად მეცნიერული თვალსაზრისით შესწავლილი, არამედ იმის გამოც, რომ არაერთი ძეგლი, სადაც ეს წარწერები იყო აღმოჩენილი, სხვადასხვა მიზეზის გამო დაინგრა და წარწერებიც აღარ შემოგვრჩა. ამიტომ მ. ბროსეს ნაშრომებს ჩვენი ისტორიის მკვლევარნი ძვირფას წყაროთმცოდნეობით დოკუმენტებადც მიიჩნევენ. აქვე

წ ა რ ს უ ნ ე რ ე ბ ი

უნდა ითქვას, რომ მარი ბროსემ ჩაუყარა საფუძველი ძველი ქართული წარწერების ასომთავრული ანბანით გამოცემას.

ძველი ქართული წარწერების მეცნიერულად შესწავლასა და გამოცემაში მრავალმა მკვლევარმა შეიტანა წვლილი. ენენ არიან: დიმიტრი ბაქრაძე, თედო უორდანი, ექვთიმე თაყაიშვილი, ალექსანდრე ხახანაშვილი, მოსე ჯანაშვილი, ნიკო მარი, ივანე ჯავახიშვილი, აკაკი შანიძე, სარგის კაკაბაძე, ნიკო ბერძენიშვილი, რუსუდან მეფისაშვილი...

აქამად ქვეყნდება ქართული წარწერების კორპუსი, რომელიც მოიცავს უკვე ძველ სათანადო მეცნიერული გამოკვლევით. გამოცემულია ამ კორპუსის ორი ტომი. I ტომი მოიცავს აღმოსავლეთ და სამხრეთ საქართველოს V-X საუკუნეთა ძეგლებს. II ტომში შევიდა დასავლეთ საქართველოს IX-XIII საუკუნეთა წარწერები. 1981 წელს გამოქვეყნდა „XII-XIII საუკუნეების მაჯინს ქართული ლაბიდარული წარწერები, როგორც საისტორიო წყარო.“ 1977 წელს სომეხმა მკვლევარმა პარუი მურადიანმა ერთვანში გამოსცა ნაშრომი „სომხეთის ქართული წარწერები“ (სომხურ ენაზე).

წარწერები ოთხ ჯგუფად იყოფა: ლაბიდარული (ტერმინი ნაწარმოებია ლათინური სიტყვიდან lapidarius — „ქვის მთელი, ქვაზე ამოჭრილი“), მოხაყური, ჭეფური და ფრესკული. მათ შორის უკვე აღვსახეთ ლაბიდარული წარწერები, რომლებიც გვხვდება ეკლესია-მონასტრებსა და სხვა ნაგებობათა კედლებზე, ქვაჯა-

ღიერო და საერო ხელოსუფალო, მლოცველთა, მფარველთა, ხელოსანთა და სხვა პირთა შესახებ; გ) იურიდიული დოკუმენტი, რომელიც წარმოადგენს საბუთს მიწის ან სხვა მატერიალური ფასეულობის განკუთვნიების შესახებ. ასეთ წარწერას „ხელი“, ან „დაწერილი“ ჰქვია.

უძველესი ქართული ლაბიდარული წარწერები გვხვდება ქართლის (იბერიის) ტერიტორიაზე. ცხადია, ისინი ქვეზე შესრულებული. უძველეს ქართულ წერილობით წარწერებში სახვენი ნიშნები არ არის, არც სიტყვებია ერთმანეთისაგან გამოყოფილი. ასეა IX საუკუნემდე. საქანად ხშირია სხვათა შემოკლებული ფორმით წარმოდგენა. ჩვეულებრივ, ამოკლებდნენ უკვეთვლ გავრცელებულ სიტყვებს უშუალო, ძრინებ, ღმერთი, აკოვლი, ვშიდა და სხვ.). შემოკლება ემყარება გარკვეულ წესს, კერძოდ, აუცილებლად იწერებოდა სიტყვის პირველი და ბოლო ბგერათა გამოხატულება ასოები. მაგალითად ღმერთი ასე მოკლებოდა ღ მ; ბიორბი — ბ ი. სიტყვა უშუალო ასე გვხვდება: მ ი. შეიძლება ვინმეს გაუჩნდეს სთვლა, რატომ გვხვდება ამგვარი შემოკლება — ეს სიტყვა ხომ უ ბგერით იწევა? აქ უნდა გავხსენოთ, რომ უ ძველ ქართულ ანბანში ორი ასოს შეერთებით გადმოიციმა. ამიტომაც შემოკლებისას აიღეს სწორედ პირველი, მ ასო.

შემოკლებისას სიტყვას ზემოდან დევნიდა ნიშანი, რომელსაც ქარაგმას უწოდებდნენ (სიტყვა ნახსენებია ბერძნულადან. სხვათა შორის, სიტ-

ყვათა შემოკლებით დაწერილობის წესიც ბერძნულიდანაა შემოსული). არის ისეთი შემთხვევებიც, როცა სიტყვა შემოკლებულია, თუცა შემოკლების ნიშანი არ ჩანს.

წარწერების დასაწყისში საქმაოდ ხშირია დაწყების აღმნიშვნელი სიმბოლო — ქვარი. როგორც მიუთითებენ, ეს წესიც ბერძნულის ზეგველენით შემუშავდა.

ქართული წარწერები ძვირფასი მასალა ჩვენი დამწერლობის განვითარების შესასწავლად. IV-VIII საუკუნეთა ყველა წარწერა ასომთავრული ანბანით არის შესრულებული. უძველესი ნუსხური წარწერა 888 წლით თარიღდება. უკვე IX საუკუნიდან გვაქვს მხედრული ანბანის ცალკეული ნიმუშებიც. საზოგადოდ, წარწერები, უპირატესად, ასომთავრულად სრულდებოდა XVIII საუკუნემდეც კი, რაც ამ ანბანის მომუშავეობით უნდა ავსნათ.

მსეთის ჯვრის წარწერა (VI-VII სს. 803წა)

უძველესი ქართული წარწერები შესრულებულია ჩამოკეთილი, შთამბეჭდავი ასოებით. თითოეული ასო ცალკეა დაწერილი (ასოთა გადამბა არ შეინიშნება). თითქმის გამორიცხულია მექანიკური შეცდომები. აშკარაა, რომ თითოეულ ასეთ წარწერას დახელოვნებული ოსტატი ას-

რულებდა, რომელსაც ჰქონდა სათანადო ცოდნაც და გამოცდილებაც. ჩვენ არ ვიცით, ზუსტად რამდენ ხანს უნდებოდა ოსტატი წარწერის გაკეთებას, მაგრამ აშკარაა, რომ ქვის ფინის შერჩევას, მის დამუშავებას, ტექსტის დახვეწასა და დაწერას საქმაოდ დრო მოუნდებოდა. X საუკუნიდან წარწერების შესრულების ტექნიკა, როგორც ჩანს, იცვლება. ზოგი წარწერის ასოები უჩინდებოდა და მათებითი ნიშნები, ასოები ერთმანეთს ებმის, ზოგჯერ ასო სხვა ასოშია ჩაშლილი ან ჩახლართული, ნაჭქარბოხაც ეტყობა; ყოველივე ეს აძნელებს წარწერათა ამოკითხვას.

უძველესი წარწერები, ჩვეულებრივ, მოკლეა. ინფორმაცია სხარტია და გაწყუთვნილია გარკვეული არეალის თუ საზოგადოების ნაწილისათვის. ამ წარწერებს არ ჰქონიათ მიზანი, გადაცემა ცნობები მომდევნო

უკლებსათვის. სწორედ ამის გამო ხშირად ჰიკ წარწერებში მოხსენიებული მოვლენებისა და პირების ზუსტად დადგენა, მოგვიანებით მუშავდება წარწერების შედგენის გარკვეული მოდელი: წარწერა იწყება და მოაგრდება ტრაფარეტული გამოთქმებით, რომელსაც ხშირად დიდი

ადგილი ეთმობა, ხოლო ინფორმაცია მთავარხეულია წარწერის შუა ნაწილში და მისი ხვედრითი წილი შეკლებულია მისივე დატოვების გამო.

ყველა ასოზე ბევრი უმნიშვნელოვანესი წარწერა ჩვენამდე დაზიანებული სახითაა მოღწეული. ზოგ წარწერაში დაზიანებულია მესამედი, ზოგჯერ — მისი ნახევარცკი. არის შემთხვევები, როცა გადაჩენილია მხოლოდ ცალკეული ასოები. მკვლევარები ცდილობენ, აღადგინონ წარწერათა გამჭრალი ნაწილი. ისინი, ბუნებრივია, ეყრდნობიან ისტორიის, დამწერლობათმცოდნეობის, ენობრივ მონაცემებს და საკუთარ აღდგომასაც. ამიტომაც, რომ, საქმაოდ ხშირად, ამა თუ იმ წარწერის დაზიანებულ ადგილს სტედახევა მკვლევარი განსხვავებულად აღადგენს.

მრავალ უძველეს ქართულ წარწერაში არ მოგვეპოვება მათი შექმნის თარიღი (ყველაზე ძველ თარიღიან წარწერად წყისის ძეგლი მიჩნეული. მასზე შემდგომში ვისაუბრებთ). VIII-IX საუკუნეებებთან კი გვაქვს ისეთი წარწერებიც, სადა აღნიშნულია მათში გადმოცემული მოვლენების არა მარტო წელი, არამედ თვეც, დღეც და, წარმოადგინეთ, ზოგჯერ საათიც კი. ცხადია, ამ ტიპის წარწერათა დათარიღება არავითარ დავას არ იწვევს და მათი მნიშვნელობა ისტორიული მეცნიერებისათვის განუზომლად დიდია. მთავარი სიძნელე უთარიღო წარწერათა შექმნის დროის დადგენაა. უთარიღო წარწერების დროის განსაზღვრისას იყენებენ შემდეგ კრიტერიუმებს: პალეოგრაფიულს, ენობრივს, ისტორიულს.

პალეოგრაფიული ნიშნით დათარიღებისას ძირითადად ყურადღებას ამახვილებენ ასოთა დაწერილობის თავისებურებებზე. ცნობილია, რომ ასოთა დაწერილობა დროთა განმავლობაში იცვლებოდა. ჩვენს მეცნიერებაში დადგენილია ამ ცვლილებათა ქრონოლოგია. უთარიღო წარწერის დროის განსაზღვრისთვის ეს კრიტერიუმი მეტად მნიშვნელოვანია. ძველი ქართული ენის ნორმები V-

XI საუკუნეთა განმავლობაში სვარ-ძნობლად შეიცვალა, ჩვენ ვიცით ამ ცვლილებათა ქრონოლოგია, რაც წარწერის ენობრივი კრიტიკრფებით დათარიღებისათვის მუარ საფუძველს ქმნის. ამ ნიშნით დათარიღებისას უარადლება მიმართულია იქითკენ, თუ რომელი ეპოქისათვის არის მოსალოდნელი წარწერაში გამოვლენილი ფორმები.

მშაბანი... მშაგობრები?

აშშ-ის არაონის შტატის ქალკვ გენდლიოს მახლობლად ნაქალაში მცხოვრები ღუბა მარტინის აწრით, მკვლელ მწვილი, მგვობრული ხასიათის მქონე ცხოველები არიან და არასოდეს პირველი არ ესხმან თავს სხვას. უქანასკნელ წლებში ამერიკაში მკვითრად შემოიკრდა მკვლელის რაოდენობა, რამც ეკოლოგთა და მონადირეთა შემოკოტება გამოიწვია. ისინი და ცხოველთა მოკვარულები უკვლავდეს ღონობენ, რათა მკვლები ვადაშენებას ვადაჩინონ.

მინამხველეთა ტილოებათია

რაცც ტელემათის მსგავსი რამ აკვთ ცენტრალურ ამერიკაში მცხოვრებ ქიანველებს. ისინი სახლიდან საკვებს ადგაღადე კილომეტრ-ნახევრის სიგერის ვახს აგებენ. თუ მათ ვა ვადაღაღობენ, მშენებლობას აჩერებენ და „პოლიციელა“ ქიანველებს ვაგვიჩინებენ ელიან, რომლებიც მცხვივ ამკარებენ წესრიგს. როგორ ახერხებენ მშენებელი ქიანველები რადიოსა და ტელეგრაფის ვარუნე სიგნალის ვადაცებას? ნთუ მათ ტელემათია ან ბიოვოლ აკვით ჩერჩობით კითხვა უახსებენ რჩება.

ღაბარაჟნი... თითხე

ჩვენ არასოდეს ვაფიქრებულვართ იმაზე, საქორწინო ბუქედს მინცდამინც მარკვერა ხელის თითხე რატომ ვკითხვებთ. თგრ-

მე ვერ კიდეც ვაგობელი ფარინებას დროს მიაჩნდათ, რომ მწორედ მეთხე თითი ნაგანგებო არხითა დაკავარსებული ტელემათა ქველთაგანე ბუქედებს მუის სათავითი, სასტენეილი, ვასაღებებით აშუქუნებდნენ. შენეი კი, პატარა სანაღაშე, ამოპატრული ნითხეიგებას ან საწაშაღაებს ღებდნენ.

ხანდახან ბუქედებს მოლიანად მჭირვასი ქვისგანა თლიდნენ, ანეით ბუქედები მჭირვად ფსხობდა, რაც ბუქე ნარჩენი რჩებოდა მინი ამშუპავებისას, მით უფრო მჭირვასი თუ იგი. ძველი ინდოელები ფუნის თითხე სარკიან ბუქედს აკეთებდნენ. ზოგეით ბუქედებს საშუარწალი თვისებებიც მქონდა. შუა საუკუნეების ევროპაში მჭირვად, რომ ბუქედო კრუნჩხებებსა და ებოღეთისასაც შეუღლის. ვიქტორიანულ ინგლისში ვარკრეღადა ბუქედო — დარჩი: მჭირვასი თლიების საშარწალი არასამეღო თუ: ამიოტო ერთმა ინენინერმა ხაინტერესო რამ ვამოგოცა — თღლის ამოვარღებისას ქანისთავი მჭირვად ერბობოდა პატაროს თითხე.

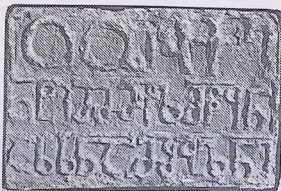

ისტორიული კრიტიკრფებით დათარიღებისას ცლილობენ, წარწერებში მოხსენებული მოვლენა ან პირები ვაიიგვიგონ სხვა ისტორიული წყაროებით კარვად ცნობილ მოვლენებთან ან პირებთან. ბუნებრივია, რომ ეს ნიშანიც უარდესად მუარია.

რა თქმა უნდა, დათარიღების სისწორის აღბათობა მეტად დიდია, რაც საშივე კრიტიკრფებით ერთსა და იმავე ეპოქას ვიღებთ. ამავე დროს, წარწერის დათარიღების აღბათობა უარდესად მცირეა, რაცც ეს კრიტიკრფებიც ერთმანეთს ეწინააღმდეგება.

ძველი ქართული წარწერები მრავალმხრივია ხაინტერესო, კერძოდ — ქართული ენის ისტორიისათვისაც. ძველი ქართული ნორმირებულია, წარწერები კი ხშირად ვამოავლენენ ცოცხალი მეტყველებისათვის დამახასიათებელ ფორმებს, რომლებიც ხშირად ნორმებს ეწინააღმდეგება, მაგრამ ხალხის ცოცხალ მეტყველებას შესანიშნავად ასახავს. სწორედ ამიტომ ირენენ ვანსაკუთრებულ გულისყურს წარწერათა მიმართ ენის ისტორიკოსები.

ამით ვამოართობენ ზოგად ცნობებს წარწერათა შესახებ. შედგომში ვისალურებთ ზოგ უმნიშვნელოვანეს ქართულ წარწერაზე.

ფინანსური საფხაროს ქარიოვანაი

● ბავარიის (გერმანია) მმართველი მაქსიმილიან მერკო 1704 წელს ტახტიდან ჩამოაღდეს იმის გამო, რომ ამ ხილმობრდში წავაო სახელმწიფო ხაინა.

● ყველაზე პატარა ბანკნოტი 1917 წელს ვაბოტუშეა რუმინეთის ფინანსთა სამინისტრომ. აბინანია ბილეთის ზომა 27,6 X 28 მმ-ს შეადგენდა.

● ინგლისში ყველწლიურად დილობოს იღებს 20-ჯერ მეტი ფინანსისტი, ვიდრე იპონიაში და 20-ჯერ მეტი, ვიდრე ფრანში.

● 1797 წელს ინგლისში შემოიღეს ვადანახალი საათხე: ყველას, ვინც საათის ფლოდა, ხაწრაში ყოველწლიურად ბუთო მონიგე უნდა შეეღანა. ამან დღე თუამოფილება გამოიწვია და ერთი წლის შემდეგ ვადანახალი ვაუქმეს.

● ინგლისის რეკრდი დაამყარა ბოლივიამ 1985 წელს — 8000 პარცენტზე მეტი.

● ინგლისური მონეტებიდან ყველაზე მჭირად აუქციონზე ვაიყიდა ეროსენიანი მონეტა (ეს მოხდა 1985 წელს). ეროსენიანი, რომელიც 1932 წელს თუ ვამოშუბულეო, ეროტრომა ნუმისმატმა 1975 თანამედრადე ვიცრანქა სტერლინგის ფასად შეიღინა.

● მავის კუნძულებზე ბოლო დრომდე მოქმედებდა კანონი, რომელიც კრძალვად მონეტების ვამოყენებას საუფრებად ამ კანონის შემოღების აუცილებლობა იმან ვანაბრბოა, რომ აბორიგენი ქალბი ხშირად აკეთებდნენ მონეტებისაგან საუფრებს, რაც ხელს უშლიდა ფულის მიმოქცევას.

პედინიკამის ჩიბი

ბევრი ხალხისთვის ლურჯი ჩიბი პედინიკამისა და წარმატებების სიმბოლოა. იგი ღამიანა და იშვიათი სანახავია. პამირში გვხვდება ჩიბი, რომელსაც ძალზე მიწშიადავი ბუმბული აქვს. რაცა იგი წერტილი თუ გვერდული ზის, მისი ბუმბული იხსრად, ლურჯად, სისინისფერად პინგუარებს.

ამერიკულ ორნიტოფაუნაში გვხვდება ლურჯი ტანაჩა, ანუ ბედნიერების ჩიბი, როგორც მას იმ ქვეყნებში უწოდებენ, სადაც ბინადრობს. იგი გვხვდება სამხრეთ ამერიკაში, აგრეთვე აშშ-ის ზოგიერთ რაიონში.

ჩიბის სიგრძე 15 სმ-ს არ აღემატება. მისი ბუდე ღიაა და ღამიანების ფორმას მოგავგონებთ. კერძებს მხოლოდ

მღერი აზის ბარტყებს ასარდობს მღერიც და მამრიც. სიანდერესოა, რომ ლურჯი ტანაჩა ხანდახან ბუდეს ართმევს (ჩვეუნიერი გავაღლივით) სხვა მომცურ ფრინვე-

ლებს, თუ ბუდეში კვერცხები, ამიტომ თავის კვერცხებს

და კვერავს როგორც თავის, ასევე სხვის ბარტყებსაც.

მუხის რძოს სინათლე

დღეამიწის ზურგზე 600-მდე მუხის სახეობა ხარობს, ჩვენი ქვეყნის ტუეებში მხოლოდ 20-მდე ველური სახეობაა და კიდევ — 50 ისეთი, რომლებიც პარკებსა და ბოტანიკურ ბაღებში ხარობენ და შემოტანილია სხვა ქვეყნებიდან. უძველეს მეთი ველური მუხა ჩრდილო და ცენტრალურ ამერიკაშია — თითქმის 200-მდე სახეობა.

ამერიკელმა სწავლულმა სპეციალურ გამოკვლევებს შედეგად დაადგინეს, რომ ბევრი ცხოველისთვის ძირითადი საკვები რკოა, მაგალითად, საუცხოოაინ ვნოლქთამა იქტომბერში თითქმის მხოლოდ რკოთი იკვებება. წვრილი ნაყოფი უუკეთესი კაკაუებსა და უკვავებს (ისინი ხშირად მიწაში ფლავენ რკოს, თავიანთი ქეთი, ზომიანათვის იმარაგებენ, მარამ მერე ველარ პოლლოგენ სოლდე და უნებლური მუხის ზევის გამარა

ვლებას უწოდებენ ხელს). რკოს დიდი ხანაა ცნობილი ქაშენ, აგრეთვე, ვარდული ინდურები, ირმები, ღამისუმები, თეთრფეხა წაწუნები, თევზნი, ნადირები და ფრინველები. კარლინის (ხის) იხევი, ინდურები და ზოგიერთი სხვა ფრინველი ჰოლდ-ჰოლდ ულავს რკოს. ვადაპრუვეებს რკოს კეუში წერტილქეუშასა და სილის დახმარებით (ინიანი, ანუე დროს, ქეუშასა და სილასაც ულავს). შავი დამოკვები რკოს ფაფად აქეუტეს თავიანი ბრტყელდამარაინი ხეობნი კიბილები.

ცაცხვის, ვერხვისა და ზოგიერთი ბუჩქის ნაყოფი ე. წ. ნაყოფ-საკვებს შეადგენენ. ნაყოფ-საკვებს ცუდი მოხედვისა და მისი შემცველდს არარსებობის პირობებში შეიძლება სანახებრად შემოირდეს ნამტკი ირმის რკოში. რკო უფრო ცოტაა რკო და ოხლი, მით უფრო მცირეა ამ ნაყოფის მკამელ ცხოველთა რკოები, მაშასადამე, ნაყოფთა მტაცებელთა საკვებია. რკოს, რკოს მხრავ, იწვევს მათი ნაშეობის შემოცინებასაც.

„აზა, დამძაწი!“

საქართველოს მუდამ ჰყავდა, ამეამდე კი განსაკუთრებით სჭირდება ფიზიკური დლოერი, გაკაეებული ახალგაზრდა თაობა. გაჯანსაღებისათვის მრავალი საშუალება არსებობს — აქტიური დასვენება, ტურისტული ლაშქრობები, სხვადასხვა სპორტული თამაშობანი...

გთავაზობთ ხალხური სპორტული თამაშის ერთ სახეობას, რომელსაც შეიძლება „აზა, დამძაწი!“ ვუწოდოთ. ორი მეტოქე ხელს ართმევს ერთმანეთს და ამ ხელებს მაგრად ჩასკიდებენ ერთიმეორეს. შემდეგ მარჯვენა ფეხებს გვერდისგვერდ მიადგამენ და ცდილობენ, ადგილიდან დასძაწან მეტოქე. დამარცხებულია ის, ვინც ფეხს მოინაცვლებს. ასეთი შეჯიბრება ტარდება ოთხჯერ, ანგარიში შეიძლება იყოს 4:0, 3:1 ან

2:2. მოგებისთვის იწერება 2 ქული, ფრესთვის — 1 და წაგებისთვის — 0. შეჯიბრება რამდენიმე მეტოქეს შორის წრიული სისტემით ტარდება.

ქართული ზეცხული თამაშები

თითოეული მონაწილე ხელებდა უკვე მონაწილეს თანამიმდევრობით. თანაბარი ქულების შემთხვევაში შემოაქვთ ყოფიციცენტი (გამარჯვებულად ცხადდება ის, ვისაც მშრალი ანგარიშით — 4:0 — მეტი მოგება აქვს).

თუ მონაწილეთა რიცხვი დიდია (მაგ, 16 და მეტი), სასურველია შეჯიბრება ჩატარდეს შევიცარიული სისტემით, 9 ან 11 ტურად, ან ოლიმპიური სისტემით — არა ოთხჯერ, არამედ 3-ჯერ ან 5-ჯერ. დამარცხებული გამოთიშება შეჯიბრებას, გამარჯვებულები კი განაგრძობენ პაუკრობას.

აივნი პარპაპაძე

კ რ ი ს კ რ დ ი

თარაზულად: 7. მიწის
თბილი; 8. ხაში ტევის უბ-
რალო შინაგეოცი ფეხსაცმელი;

სანის ან მოვლენის ისეთი
სახისცვლილება, რომელიც არ
ცხება მის არსს; 19. მახვილ-

ქარველი პოეტი; 20. ბი-
ტანების იმპერიის შემადე-
განი ნაწილი; 21. რაივე ნა-
მის სსეკალიტები, რომელ-
თაც არაუკენ რთულ, ხალდა
შემოხვევაში საიკობის გად-
საწვევთად; 22. ამერიკის ერი-
ტოი არაუგენტი.

შვიტულად: 1. შეიარაღებუ-
ლი მოცულო რაზმი; 2. მეტ-
რის მეგლიოინელი ნაწილი; 3.
ღვინის მოვებარე; 4. ინტერვა-
ლი მოცმულ ბეგრასა და მის-
გან მეტვე ბეგრას შორის;
5. შუა ხალქნეების მისტი-
კური მოძღვრება; 6. მრავალ-
წლოვანი ბალახოვანი ტრო-
პიკული მცენარე; 12. საქარ-
თველოს ტბა; 14. მსოფლიოს
ერთ-ერთი უდიდესი სამხატვ-
რო და კულტურულ-ისტორი-
ული მუზეუმი; 15. სპორტული
კლუბი; 18. ამერიკელი კინო-
რეჟისორი-მულტაქლიატორი;
17. მომღერალი ქალი, სსრკ
სახალხო არტისტი; 21. საგან-
გებობ დამზადებული დატე-
ხილი ქსოვილი, ზამბის ძაფი
ან ზვარი წვისათვის ან გან-
თებისათვის; 22. კარგად მოარ-
ბენალი ცხენი; 28. ესპანელი
მწერალი და ფილოსოფოსი;
25. მოსკოვის ოლქის რაიონუ-
ლი ცენტრი.

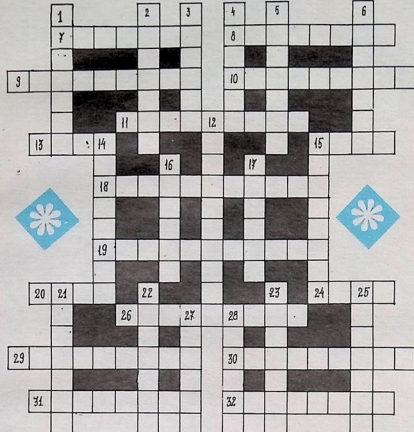
სახალისო ამოცანები
ორ უთუი ორას ოც
ფორთხილი რომ არის.
თუ მოაკლდება პირველს
მხოლოდ ოცდარვა ცალი,
ხოლო ირმოდაროი
მეორე შემოქრდება,
ორგანვე თანაწრია
ააოღენობა რბობა.

ორმოცდათუი მეტრი
ქსოვილი შევიძინე.
პოდა, რა თანხა დაქდა,
იანვარიო იქნებ:
მე რომ მევიდა იგი
შესტად შამოცო მეტრი,
უნდოდა ამოთხმოცა
მანეთი უფრო მეტი.

ზარაღბ

ბეგრის სინონიმს აიღებ,
მარცალი რომ ექვს სამი,
იგივე „მეხისი“ პონხასაც
არ დასტირდება წამი.
დასაწყის სიტყვას დასაბრულ
ხმოვანს მოაკლეს შობლოდ,
ხოლო მეორე კომპინენტს
შეუცელი მარტო ბოლოს.
და როცა უკვე ორივე
გაჩარბულ ნაწილს შეეკრებ,
იმ სამკურნალო ჰალხას
სახელიც მიიზნა ეგებ.

შ. ამირანაშვილი

9. გარკვეული საზღვრებით
შემოღარგული მიწა-წყალი;
10. პროფესორის თანაშემწე;
11. არაკეთილგანწყობილება,
სიძულვილი; 12. პატარა რეს-
ტორანი; 15. ზუთხისებრია
ოჯახის დიდი თევზი; 18.

თა სისტემა ამა თუ იმ ენაში;
20. ღრუების, კუნთების, ქსო-
ვილებისა და მისთანაჯი ერთობ-
ნითისაგან გამოყოფი თხელი
ქსოვილი; 24. მცოხნელი ცხო-
ველი; 26. ანბანზე გაწყობილი
განმარტებული სიტყვები; 29.

ბ ა მ მ ც ა ნ ა ბ ი

საჩუქრიო სტუმრად მოსული
მასპინძალად გადქცევაო,
ბოლოს შეილსაც თან მოვიყვანს,
თან შევის ასე ქცევაო,
თვითონ კი, თერთად მოსილი,
წარსულში გაიქცევაო.

ოთიქოს ლიმი გაბარადაო,
კაში ატელა ხმაური,
ცოვი ქვები დაჯეჟინის
ერთი აურსაურიაო.

3. ზედელაშვილი

გაფრინელ ჩიტს დეწევა,
თუ გამოხტა მილიდან,
წაშში იმდენ ხანძისლ ვაღის,
კაცი მთელ ღღეს ივლიდა.

ველზე, ბეჭეში — ყვედაგან
მიღის,
გადიკოვის სერს,
ამდენს როგორ დაღის, როცა
უშობიარად წყებს?

დიდ სიმაღლეს არად იმწენეს,
ღარია თუ ქარაშოტი,
რადგან შუდად სულ თან
ღაქებს
საკუთარი პარაშუტი.

მეგობარი მეყავს, მსავავნი
შენც გეყოლება ალაბა:
ვუსმენ უფროდ, ის კი
უბზოდ მიყევება ამავეს.

5. გვარისფილი

შეადგინა
ძ. ძურღოშვილი

არც ნავთი უნდა, არც ღვინი,
არც სანთელი და ეკარი.
თბილ დაბნეში — სვირნობს
თავის ქალხსნერ ფარნიაო.

წ. ჯიშორი

არკსკოტორი

თარაზულად: 3. ხაშ.
ბა; 5. კუპრი; 8. მარარი; 10.
ამინდვე; 11. უთუო; 12. წნო-
რი; 18. ხარბი; 20. ძარი; 21. ხი-
რია; 22. ნავი; 23. სონატა;
25. ასკილი; 27. ბიხი; 28.
კრივი.

შვიტულად: 1. აბრა;
2. ფუოი; 3. ხაბობა; 4. მარწი-
ნი; 6. ბენხა; 7. იმირი; 8. ან-
ღონეზია; 10. არაუყარია; 14.
ბურთი; 15. სუნი; 18 ბრინ.

ჩი: 17. ზენტი; 18. პასტა;
19. ტვიში; 24. ახის; 26. კირი.

ბამოცანები

წიწილა, წყარო, შალაშინი,
შეხეუზიარა. ქარი, წელიწადი.

სახალისო ამოცანები

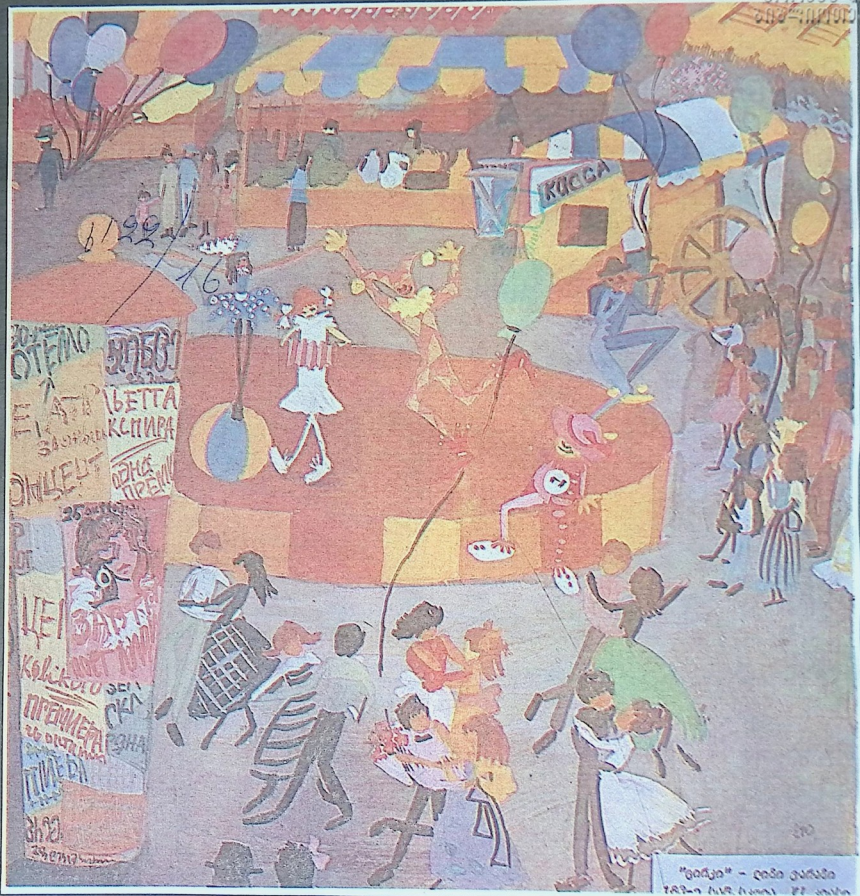
18,50 და 1,50; ზახვი — 50
ქა კარტოვლი — 150 კა.

შარაღბი

თავი, აბ, არაჯევი
ფრი, თბო, ურობელი.

იუსეჩი 1990 წლის № 1-ში შემოთავაზებულ „სხარკოვალზე“

1400650
002-1119133

„Յ Ո Ր Յ Ո“.

Լ Ո Յ Ո Յ Ն Կ Ն Յ Ո. Մ Ն Ե Ն Յ Ո (1980 Ք.)